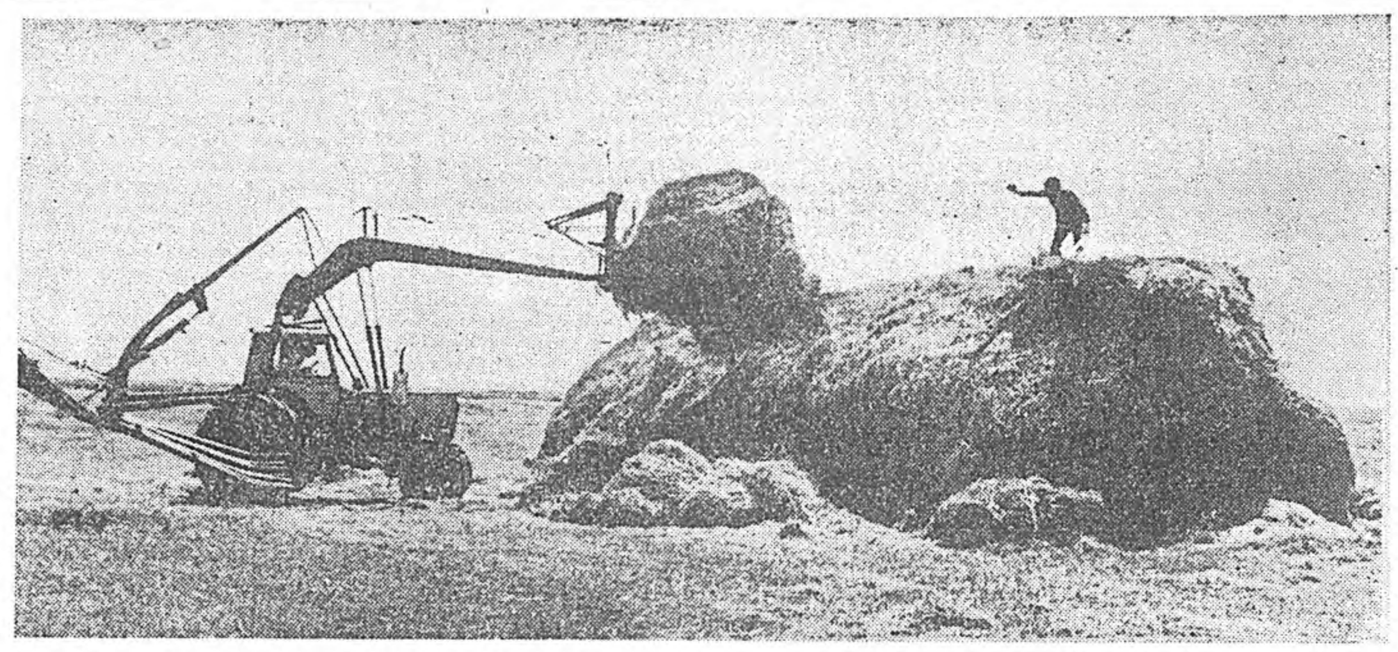
Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 160 (16683) | 1984 оной июлиин 12, четверг | Сэн 3 мүнгэн.

ҮУСХЭЛ ГАРГАҺАН СОМОНДО

ФЕРМЭ БУХЭНДЭ — ЭЛБЭГ, ҺАЙН ТЭЖЭЭЛ

СЭЛГЕЭХЭН ҺУЖААГАЙ САБШАЛАНДА

Оронго голой баруун бэедэ гаража, Василий Хэшэгтуевай хүтэлбэрилжэ ябаһан үбһэшэдэй звенодо хүрэхэ зорилготой яаранабди. Урдаһаа аалиханаар үлеэһэн һэбшээн нэлэнхы ногоорһон талые долгитуулан намилзуулна.

Тээ холо, нюдэнэй үзүүртэ хэдэн тракторай хойно хойноһоо һубарилдан ябахань харагдаба. Һаяхан сабшагдаһан ногооной хангалтама һайхан үнэр уданшьегүй сорьёжо, үбһэшэдтэ дүтэлжэ ерэһыемнай гэршэлнэ. Баруулжаа, зүүлжээ ото зурыһан уһалууриин ханаабһаа холо бэшэхэнэ, тухеэрэгдэһэн үбһэшэдэй отогой саанахана ута гэгшын хоёр томо сомоо жэрылдэнэ. Эндэ хүрэжэ ерэхэдэмнай, Василий Хэшэгтуев, сомоошод Валерий Жамсаранов, Гарма-Доржо Раднаев, Нима-Цырен Жамсаранов гэгшэд һүриез нюруулжа, туха сүлөөгүй байбад.

— Мүнөөдэрһөө һурилжэ эхилбэбди,— гэжэ Василий Дабаевич хөөрөөгөө эхилнэ.— Манай звено хүсэд оньһожоруулагдамал. Хамта дээрээ эндэ 15 хүн хүдэлнэбди. Манда 8 трактор, үбһэ хуряалгада хэрэгтэй бүхы техникэ даалгагданхай. Эртээнһээ тэдэнээ заһабарилжа, бултыень бэлэн болгоо бэлэйбди. Мүнөө техникэмнай яһала һайнаар хүдэлнэ. Урматайгаар лэ ажаллажа байнабди.

Базар Бимбаев Цэдэн Максаров хоёр Т-25 түхэлэй трактораараа тармагдаһан үбһэ сэбэрхэнээр, нэгэшье хог үлөөнгүйгөөр түлхеэд, сомоодо дүтэлүүлнэ. Асарһан үбһыень Цырен Тогтохоев ута гэгшын түмэр хургатай түхеэрэлгээрээ хүнгэхэноор үргөөд лэ, һүришэдэй зааһан тээшэ табина **(түрүүшын зураг).**

— Мүнөө сабшажа байһан үбһэмнай ехэ үдхэн. Тэрэнээ түргөөр һэбэрүүлхэ, хатаахын түлөө үбһэ эрьюулэн тармадаг түхеэрэлгэ хэрэглэнэбди,— гэжэ звеное даагша үргэлжэлүүлнэ.— Эндэ Валерий Раднаев яһала һайнаар хүдэлнэ. Харагты, тээ тэрэ тармажа ябана. Энэ Һуужа гэжэ газарай 234 гектарта үбһэ хуряаха ёһотойбди. Тус сабшалангые Владимир Дармаевич Тубденов Баатар хүбүүнтээ харууһалдаг юм. Мүнөө тэрэ трактораар үбһэ сабшана. Ошожо уулзая.

Сабшалан дээгүүр ябажа харахада, ногоон жэгдэ сэбэрээр абтаһан байна. Эндэ газарай ёһотойл эзэд хүдэлөө гэжэ ойлгохоор. Үбһэ сабшагшад Владимир Тубденов, Юрий Ленхобоев, Цэдэн Токтохоев гэгшэд **(зураг дээрэ—зүүн гарһаа)** үдэрэйнгөө даабарие 110—115 процент дүүргэнэ.

— Энэ жэлдэ үндэр баян ургаса ургуулхын түлөө яһала оролдолго гаргагдаал даа,— гээд Владимир Дармаевич үгэеэ захална.— Урдань эндэ намаг болдог газар байһан юм. Харин мелиораторнууд энээнние нимэ сабшалан болгоо ха юм. Мүнөө жэл эндэ гурбадахяа үбһэ хуряажа байнабди. Хабарһаа эхилээд гурба дахин уһалаабди. Хүрьһыень зөөлэрүүлхын тула борной шэрэгдээ, зарим участогуудта минеральна үтэгжүүлгэ гаргагдаа.

Тус звеногойхид гектар бүриһөө 25 центнерһээ доошо бэшэ ургаса хуряажа абахаар шиидэнхэй.

Звеногой гэшүүдтэ үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлхэ арга боломжонуудые олгуулхын тула совхозой дирекциин, партийна, профсоюзай, комсомолой комитедүүдэй зүгһөө хэрэгтэй хэмжээнүүд абтаа юм. Үбһэшэдтэ ашаанай тусхай машина даалгагданхай. Энэнь тэдэнэй ажалдаа саг болзортоо ерэхэдэнь, запасной частьнууд болон эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангалгада ехэ туһа хүргэнэ.

Үбһэшэд үдэртөө гурба дахин халуун эдеэгээр хангагдана. Эндэ тогоошон Сэсэг Зандараевна Бадмаевагай үүргэ ехэ.

Манай Оронгын сомоной, Кабанскын районой Селенгинскын поселково Соведүүд тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэрие саг болзортонь, һайн шанартайгаар үнгэргэхэ хэрэгтэ хүн зоние олоор хабаадуулха зорилготойгоор республика доторoo үүсхэл гаргаба. Энээние бидэ ехээр һайшаанабди. Үбһэ хуряалга гээшэ бултанайл хэрэг ха юм. Манай совхоздо үбһэшэдые моральна болон материальна талаар урмашуулха гуримууд бултанда ойлгуулжа үгтэнхэй. Социалис мүрысөөнэй дүнгүүд табан хоног бүхэндэ гаргагдаха юм. Мүрысөөндэ хаба шадалаа туршалсахал гүбди, — гээд Василий Дабаевич хөөрөөгөө дүүргэнэ.

Һужаагай сабшаланда хүдэлжэ байһан үбһэшэд тэдэнэй урда табигдаһан зорилгонуудые нэрэтэй түрэтэйгөөр бэелүүлхын түлөө нэгэн һаналтайгаар ажаллажа байна.

С. РИНЧИНОВ.

ТАСС
ШЭНЭ ҺОНИН

ОЙН БАЯРАЙ ХҮНДЭЛЭЛДЭ

В. И. Ленинэй, Д. Сүхэ-Баатарай үндэһэ һуурииень табиһан совет-монгол арадуудай аха дүүгэй хани барисаан хадаа хоёр арадай агууехэ туйлалта мүн. Монголой Арадай революциин 63 жэлэй ойдо зорюулагдаһан Москвагай олониитын түлөөлэгшэдэй баярай суглаан июлиин 10-да болобо.

КПСС болон МНРП-гэй хоорондохи харилсаан хадаа совет-монгол хани барисаанай, хоёр арадай холбооной бата бэхи эшэ үндэһэн болоно гэжэ үгэ хэлэгшэд тэмдэглээ. Манай оронуудай партинуудай ба гүрэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалганууд, хөөрэлдөөнүүд шэнэ түхэл шэнжэнүүдээр, удха шанараар хоёр талын холбоо барисаае хүгжөөн баяжуулха хэрэгтэ онсо шухала удха шанартай байна гэжэ тэмдэглэгдээ.

МНР-һээ СССР-тэ байдаг элшэн сайд Ц. Гурбадам оронойнгоо туйлаһан амжалтанууд тухай хөөрэхэдөө, Советскэ Союзай аха дүүгэй туһаламжа, дэмжэлгын ашаар лэ эдэ бүгэдэ амжагдаһан байна гэжэ мэдүүлбэ. Интернациональна туһаламжа үзүүлһэнэйнь түлөө тэрэ монгол арадай үмэнэһөө КПСС-эй ЦК-да, Совет правительствада гүнзэгы сэдьхэлһээ баяр баясхалан хүргэбэ.

(ТАСС).

АХА ДҮҮ МОНГОЛДО ЗОРЮУЛАГДАНА

Советскэ Союзда нээгдэһэн МНР-эй номой декада Монголой Арадай революциин 63 жэлэй ойдо зорюулагдана. Энэ декада июлиин 10-да Москвадахи Гадаадын литературын бүхэсоюзна гүрэнэй библиотекэ соо нээгдэбэ.

Монгол авторнуудай зохёолнууд манай орон дотор хэблэгдэдэг гадаадын литературын дунда горитой һуури эзэлдэг юм. Дайнай һүүлээр СССР-тэ 350 шахуу ном болон брошюра дүн хамта 11 миллион хэһэгээр барлагдан гаргагдаһан байгаа. «Монголой Арадай Республикын түүхэ» гэһэн хоёр ороной эрдэмтэдэй хамтын зохёол, «Монголой профсоюзуудай XII съезд» гэһэн материалнуудай суглуулбари шэнэ зохёолнуудай тоодо ороно, «Монголой литературын библиотекэ» гэһэн бүлэгэй шэнэ бүтээлнүүд хэблэгдэнхэй.

Ленинградта, Эрхүүдэ, Улаан-Үдэдэ, Ташкентдэ үнгэргэгдэхэ декадын үдэрнүүдтэ МНР-эй хэблэлнүүдэй барлажа гаргаһан номуудай выставкэ эмхидхэхэ, худалдагдаха байна. Аха дүү ороной уран зохёолдо зорюулагдаһан үдэшэнүүд, выставкэнүүд библиотекэнүүд соо болохо, нээгдэхэ.

Энэ үдэр ниислэлэй «Улаан-Баатар» гэжэ кинотеатртa Монголой фильмүүдэй долоон хоног эхилбэ. СССР-эй ба Монголой Арадай Республикын хоорондохи соёлой харилсаанай түсэбтэй зохилдуулагдажа, тэрэ үнгэргэгдэжэ байна. Һүүлэй жэлнүүдтэ Монголой экранай уран бэлигтэнэй зохёон буулгаһан «багашуулай ехэ хэрэгүүд», «Балт нүхэрөө олобо», «Бүхы юумэн эхир үхибүүдһээ болобо» болон бусад фильмүүдтэй харагшад танилсаха байна. Иваново хотын хүн зон ханинарайнгаа буулгаһан фильмүүдые хараха юм.

(ТАСС).

* * *

Улаан-Үдэ хотын Номой байшан соо Монголой Арадай Республикын арадай революциин 63 жэлэй ойдо зорюулагдаһан МНР-эй номуудай арбан хоног уржадэр нээгдэжэ, олоной анхарал татаһан байна.

Тэндэ марксизм-ленинизмын һургаалай үндэһэ һуури табигшадай, аха дүү республикын политическэ ажал ябуулагшадай, эрдэмтэдэй, соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй болон уран зохёолшодой, поэдүүдэй статьянууд, бүтээлнүүд үргэнөөр табигдаа.

Мүн мэдээжэ совет болон дэлхэйн уран зохёолшодой монгол хэлэн дээрэ хэблэгдэһэн номууд дэлгээгдэһэн байна.

УЛААН-ҮДЫН ГОРОДСКОЙ СОВЕДЭЙ СЕССИ

Үсэгэлдэр, июлиин 11-дэ арадай депутадуудай Улаан-Үдын городской Соведэй юһэдэхи сесси боложо үнгэрбэ.

Тус сессиин үзэмжэдэ «КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленумэй, СССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведэй нэгэдэхи сессиин шиидхэбэринүүдһээ, тэдээн дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр К. У. Черненкын хэлэһэн үгэнүүдһээ уламжалан гараһан арадай депутадуудай городской Соведэй зорилгонууд тухай» гэһэн асуудал табигдаба. Энэ асуудалаар городской Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ **В. К. Агалов** элидхэл хэһэн байна.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ арадай депутадуудай Октябрьска районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ **В. Г. Колесников**, шэлэй заводой хүдэлмэришэн **Н. Суханова**, «Теплоприбор» заводой директор, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат **В. Б. Нимаев**, Советскэ районно Соведэй депутатска бүлэгэй түрүүлэгшэ **В. А. Гречко**, үрэ жэмэсэй станциин директор **Э. Г. Сократова**, «Элегант» ательегэй эсхэгшэ **П. М. Козулина**, ниитын эдеэ хоолой управлениин начальник **В. М. Полозов**, городской Соведэй арадай гэгээрэлэй таһагые даагша **Г. Д. Прохоров** гэгшэд хабаадаба.

Сессиин хүдэлмэридэ республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо **С. Н. Булдаев** хабаадажа, тобшо тодорхой үгэ хэлэбэ.

Городской Соведэй сесси зүбшэн хэлсэһэн асуудалаараа дэлгэрэнгы тогтоол болон хэмжээ ябуулгануудые баталан абаба.

Манай корр.

ШАЛГАЛТА ЮУ ХАРУУЛААБ?

АЖАЛАЙ ЭМХИДХЭЛЬЭЭ ДУЛДЫДАХА

Үдэшын боро хараанаар Хориин совхозой холын Майладахи гүүртэдэ ерэхэдэмнай, уняарай үнэр хамар сохин, таатайханаар анхилажа, утааниинь манан шэнгеэр тунажа байгаа бэлэй. Эндэ хүрэһөөр лэ эмээл морёор дун-дун дугшуулан ябаһан малшан Эрдэм Базаровтай уулзабабди.

— Һүүлэй үедэ үдэрэй халуунда һоно батаганаан тон олон болошсбо. Малыемнай зобоожо байна. Тиимэһээ үдэшэниинь иигэжэ уняар табижа, малаа нэгэ бага амаруулнабди. Боргооһоншье хашартай олон даа. Шэхэнэй хажуугаар жииганаад, амитан бүхэниие зобооно,— гэжэ тэрэ хэлэбэ.

— Теэд һүниин һэрюундэ малаа бэлшээнэ гүт?— гээд, ажахын директор Номто Цыреторович Дамдинцыренов залуу малшан хүбүүнһээ асууба.

— Тиигэнэ даа. Тэрэгүй һаа, нэмэлтэ шэгнүүр абахамнай гэжэ хэлэһэнэйшье хэрэггүй ха юм,— гэжэ малшан харюу үгөөд,— һүниин хоёр саг багаар һэрюу татаад, боргооһо, батаганаанай дүүехээ болиходо малнай шүүдэртэй ногоондо байратайханаар бэлшэнэ.

Бидэнэй отоггонь орожо ерэхэдэ, нүгөө малшан хүбүүн Андрей Ледянкин нүхэртөө халуун эдеэ бэлэн болгоод хүлеэжэ һуугаа һэн.

Эндэхи байра байдалынь ехэ зохидоор түхеэрэгдэнхэй. Тойроод бэлшээриньшье үргэн нэлэнхы. Гэрһээнь холо бэшэ Анаа горхон харьялан урдана. Үдэрэй халуунда малынь тэрэнэй эрьедэ амардаг, уһалдаг юм. Малайнь хашаа соо, мүн горхоной эрьедэ тэжээлэй дабһан табигданхай. Тэрэниие малынь амташаан долёожо, хужарлана.

Комсомолой гэшүүд Эрдэм Базаров Андрей Ледянкин хоёр ажахынгаа шахан таргалуулгын комплексһөө 188 толгой эрэ хашарагуудые даажа абанхай. Зунай дүрбэн һарын туршада тэдэнэйнгээ толгой бүриин шэгнүүр хоног бүхэндэ нэгэ килограммаар нэмээхэ гэһэн хүсэлэнтэй. Эдэ хоёр залуу малшанай ажал хүдэлмэритэй танилсаад байхадаа, тэдэнэй хэлэһэн үгэдөө хүрэхэ байһандань этигээ һэмди.

Баруун хорой. Эндэ һайнаар ургаһан шэмэтэйхэн ногоотой, уужам газарта ажахын үнинэй малшан Эрдэни Доржижапович Гармажаповай харууһалдаг хашарагуудай гүүртэ оршоно. Эдэнэй малынь тобир тарган. Түхэреэн сүүдхын туршада бэлшээридэнь байлгагдана. Үдэшэниинь батаганаа боргооһоной олон болоходо, уняар табижа, адуулжа байһан малаа амаруулна.

Зунай бэлшээриин һарануудай туршада Гармажаповтанай бүлынхид адуулжа байһан малайнгаа толгой бүриин шэгнүүр сүүдхэдээ дунда зэргээр 900 граммаар нэмээхэ гэһэн уялга абанхай. Унтаха нойроо мартан, ажаллажа ябаһан малшадай хэлэһэн үгэдөө хүрэхэ байһаниинь лабтай.

Эдэ үдэрнүүдтэ тус гүүртэһээ 70 үхэр мяханай комбинадта тушаагдаха. Тэдэнэй толгой бүриин шэгнүүр дунда зэргээр 350—360 килограмм болохо юм.

Гармажаповтанһаа холо бэшэхэнэ газарта арадай депутадуудай районно Соведэй депутат, коммунист Зоригто Жамбаловай тугалнуудыень эхэтэйнь байлгажа адуулдаг гүүртэ оршоно. Жамбаловтанай бүлынхидтэ 116 толгой үнеэн даалгагданхай. Эндэ хамта дээрээ 80 гаран тугал тоологдоно. Тэдэнэйнь 56-ниинь энэ жэлдэ түрэнхэй. Зунай һарануудай туршада тугал бүхэнэйнгөө дунда зэргын шэгнүүрые сүүдхэдэ 850 граммаар нэмээхэ гэһэн зорилго урдаа табинхай. Энэнь түсэбөөр хараалагдаһанда орходоо, 250 граммаар ехэ болоно.

— Малнайшье ногоондо гаража садаа даа,— гэжэ Зоригто Жамбалов хөөрэнэ.— Һүүлэй гурбан жэлэй туршада үнеэн бүриһөө түл абажа тушаагаабди. Энэнэйшье удаа урдынхиһаа муу бэшэ дүнгүүдые туйлаха бэззбди. Иимэ һайн бэлшээритэй зун ойрын жэлнүүдтэ болоогүй юм.

Үглөөдэрынь совхозой директор Н. Ц. Дамдинцыреновтэй сугтаа ахалагша малшад Рыгдэн Раднаев, Андрей Балданов, Нина Дамдинова, Георгий Чажков гэгшэдэй гүүртэнүүдээр ябажа, ажалтайнь, һуудал байдалтайнь танилсабабди. Богонёор хэлэхэдэ, ажахын малшадай байра байдал яһала һайн, үхэршэдшье ехэ оролдолготойгоор хүдэлнэ.

Гэхэтэй хамта малшадай дунда социалис мүрысөө эмхидхэн ябуулха хэрэгтэ үшөөл анхарал багаар хандуулагдана, тэрэнэй дүнгүүд саг дарыдаа согсологдон гаргагданагүй, малшадта дуулган хүргэгдэнэгүй гэжэ элирүүлэгдэбэ. Гүүртэ дээрэхи малшанай булангуудта өөһэдынь социалис уялгануудай үгы байһаниинь баһал харамтай.

Гадна, урда жэлнүүдэйхидэл адли үдэшэ үглөөниинь өөһэд хоорондын шалгалтанууд эмхидхэгдэнэгүй.

Газетэ, журналнууд саг дарыдаа асарагдана, зүгөөр лекци хөөрэлдөөнүүд, политинформацинууд үнгэргэгдэнэгүй. Энэ мэтын дутагдалнуудые совхозой партком болон профком ойрын үдэрнүүдтэ усадхаха зэргэтэй.

Мүнөө Хориин совхозой малшад холын хадалиг Захааминай мал ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй эдэбхи үүсхэлтэй танилсаад байхадаа, даажа абаһан малаа гарзалуулангүй, тобир тарган болгохын түлөө оролдожо байна.

Ю. БАЗАРЖАПОВ,
«Шэнэ Үдэ» газетын корр.
Г. БАДМАЕВ,
манай корр.

1984 оной

мэ..ИТ-ТАЛМАЙ

...й ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй тогтоол...р ажалшадай ажаһууһан газартань ниитэ-поли...хүмүүжүүлгын хүдэлмэрие үргэнөөр ябуулха ...жэ заагданхай. Энэ хэрэгтэ республикымнай ...организацинууд бага бэшэ анхарал хандуулна. ...социальна политикын бэелүүлэгдэһэнэй ашаар ...уялгата ажалһаа гадуур нилээд олон сүлөө ...тоологдоно. Сүлөө сагаа гамтайгаар, тааруу зо...гэргэдэг байбал, хүнүүдэй ажалай болон ниитын ...ам үргэдэхэ болоно.

...ри дээрэ ябуулагдадаг хүмүүжүүлгын хүдэл...ргэлжэлүүлэн, хүнүүдэй ажаһууһан газартань, ...айрануудта лекцинүүд, хөөрэлдөөнүүд, уулзал...гэргэгдэдэг болонхой. Энэ талаар хото горо...айонно түбэй газарнуудта агит-талмайнуудта ...даг хүдэлмэрие тэмдэглэлтэй. Тэдэ июниин ...эгдэдэг. Жэшээлхэдэ, Улаан-Үдэ городто 56 ...й хүдэлжэ байна. КПСС-эй Улаан-Үдын гор...иин Советскэ, Октябрьска ба Железнодорожно ...тэдэнэй хүдэлмэрие эмхидхэн шалгажа, тус ...риятинуудта, эмхи зургаануудай эхин пар...анизацинуудта даалганхай. Прибор бүтээлгын ...ин нэгэдэлэй, нарин сэмбын комбинадай, авиа...шэлэй заводой хүтэлбэрилэгшэд тэдээндэ даал...агит-талмайнуудые яһала һайн түхеэрэлгэтэй ...гит-талмайн хүдэлмэри эмхидхэхэ соведүүд ...ай. Тэдэ соведүүдтэ партийна организацинуу...тарынар, эдэбхитэй коммунистнар, партиин ба ...теранууд, комсомолой түлөөлэгшэд, ажаһууда...эмжэ хангалгын зургаануудай тушаалта хүнүүд ...м. Үнгэрэгшэ июнь һарада Улаан-Үдын Октя...оветскэ районуудай агит-талмайнуудта хоёр-хо...үүд үнгэргэгдөө. Городой Рылеевэй, Фрунзиин, ...ай үйлсэнүүдтэхи агит-талмайнуудта хүн зон ...угларжа, партийна, совет органуудай хүтэлбэ...эй, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын ту...нүүдтэй, «Знание» бүлгэмэй лекторнүүдтэй ...улзалгануудта хабаалаа. Эдэ үдэшэнүүдтэ уран ...бүлгэмэйхид концерт-наада табиһан, кинофильм...аруулһан байха юм.

...нгэргэгдэдэг хүдэлмэрие бүри һайн болгохын ...ижэтэй онол аргануудые хэрэглэхэ шухала. За...ансал хөөрэлдөөгөөр дүүргэжэрхидэг гуримтай. ...тагааһаа хүнүүд үсөөн сугларна.

...й ЦК-гай июниин (1983 он) Пленум дээрэ хэ...эл соогоо нүхэр К. У. Черненко хэлээ һэн: ...хүдэлмэриин үедэ бэшэ, харин сүлөө сагтань ...дэ анхарал хандуулха шухала... Үйлэдбэриин ...үүдэй, гэр байрын управлениинүүдэй партийна ...нууд, депутадай бүлэгүүд хүн зоной ажаһуу...уудта хүдэлмэри ябуулгын баян дүй дүршэл...хой. Тэрэниие согсолхо, бүхы һайн юумыень ...баад, ажал хэрэгтээ зорилготойгоор нэбтэрүүлхэ ...Энэ заабари агит-талмайнуудай хүдэлмэридэ ...баатай.

...ск хотын 11 агит-талмайда түрүүшын үдэшэ...тэйгээр үнгэрөө. Тэндэ промышленна предпри..., наймаанай, ниитын эдеэ хоолой зургаануудай ...гшэд, районой нютагай Соведүүдэй депута...шадтай уулзажа, һонирхоһон асуудалнуудтань ...рюунуудые үгөө. Һүүлээрнь районно соёлой ...«Сагаан» ансамблиин бэлдэһэн хүхюу сог...рт-наада хаража, хүнүүд урмашаһан байха юм. ...но-ойлгуулгамжын хүдэлмэридэ хүтэлбэрилэг...бхитэйгээр хабаададаг болоһониинь һайшаалтай.

...хамта ажалшадай ажаһуудаг газартань, тус...агит-талмайнуудта хүнүүдэй хэрэглэмжын эрил...гүйсэд бэелүүлхэ хүдэлмэри үшөөл ябуулаг...Губхын түрүүндэ энээние һайжаруулхын тула ...хүдэлмэриин онол аргануудые шэнэлхэ, олошо...шухала. Энэ хүдэлмэридэ анхарал ехэтэйгээр ...һонирхолтойгоор, хүнэй дура сэдьхэл татамаар ...уудые, үдэшэнүүдые үнгэргэхэ, эрдэмтэдые, ...жалтаниие, дайнай болон ажалай ветерануудые ...рэлдөө үнгэргэхэ хэрэгтэй.

...ртийна организацинууд комплексно гурим хэ...элдэб ниитын зургаануудай хүмүүжүүлгын хү...лгэн шэглэлтэйгээр ябуулха шухала. Онсолбол, ...профсоюзай болон комсомолой организацинуу...ние» бүлгэмэй, соёлой байшангуудай, дүй дүр...коммунистнуудай эрмэлзэл оролдолгые элсүү...улха шухала. Элдэб бүлэгэй хүнүүдтэй—гэрэй ...рнүүдтэй, үхибүүдтэй, пенсионернүүдтэй хү...ябуулхадаа, ойлгосотойгоор, таарамжатайгаар ...ёһотой.

...ска районой хүнүүдэй ажаһуудаг газартань ...гдоһон 5 партийна организацида 600 шахуу ...ннууд-пенсионернүүд оронхой. Энэ ехэ хүсэн ...эдэнэй олонхинь үхибүүдэй, залуушуулай ажа...түлөө үзүүлжэ шадаха, һурган хүмүүжүүлэгшэ ...гатай.

...малмайнуудай хүдэлмэри ажалшадай ажаһуудаг ...нгэргэгдэдэг бухы ниитэ-политическэ, ойлгуу...хүдэлмэриин нэгэ шухала хубинь болоно. Тии...т-талмайнуудай соведүүд үхибүүдэй болон ...талмайнуудай хүдэлмэритэй танилсаха, хам...ал ябуулха, тариһан сэсэгүүдые, модонуудые ...гэхэ мэтэ хэрэгтэ үхибүүдые, залуушуулые ...зэргэтэй.

...дын нарин сэмбын болон мяха-консервын ком...й соёлой, спортын байшангууд хүдэлмэришэдэй ...газарта бага бэшэ хүмүүжүүлгын, ойлгуу...хүдэлмэри эмхидхэдэг юм. Хүнэй бэеын элүүрые ...да, спортдо дуратай бололгодо анхарал хан...байна. Харин Гусиноозерск, Хяагта городуудта ...агит-талмайнууд эмхитэй, гүнзэгы удха ша...хүдэлмэри ябуулжа бираагүй байһаар. Жэшээл...иноозерск хотодо энэ хэрэгые эрхилхэ партийна ...инууд гансахан лекцинүүдые үнгэргөөд һанаа...анхай. Гусиноозерскын горком агит-талмайнуу...мэриин түсэбые анхаралтайгаар хараагүй юм ...убликын зарим районой түбүүдтэ ажалшадай ...газартань агит-талмайнууд эмхидхэгдээгүй ...Энээнһээ уламжалан хүмүүжүүлгын, агитаци...уламжын хүдэлмэри хүн зоной дунда һулаар ...на. Гансал залуушуулай хамтын байрануудта ...рэлдөөнүүд үнгэргэгдөөд үлэшэнэ, асуудал ба ...үдэшэнүүд, һонин намтартай хүнүүдтэй уул...шье тон үсөөн болоно.

...лмайнуудай хүдэлмэри имагтал зунай үе сагта ...эдэг гээшэ. Теэд манай эндэ энэ сагай богонихон ...о үнгэрдэгынь мэдээжэ. КПСС-эй райкомууд, ...тийна организацинууд КПСС-эй ЦК-гай июниин ...) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, хүн ...аһуудаг газартань үндэр хэмжээнэй аша туһа...лмэри ябуулхын зорилгоор агит-талмайнуудые ...ар хэрэглэхэ уялгатай.

...АНАЙ ХЭРЭГЭЭР

...К-гай Президиу... ЧССР-эй прави... Түрүүлэгшэ Л. ...ни ёһоной алба...р Москва ерэбэ. ...ЦК-гай Политбю...ун, СССР-эй Ми... Соведэй Түрүү... Тихонов Л. Штро...емль соо уулза...

...оюзай болон Че... Социалис Рес... хоорондохи аха ... хани харилсаае, ... холбоо барисаае ... үрэ дүнгүүдые ...й үедэ үндэрөөр ...XXVI съездын, ... съездын болон ... Комитедүүдэй ...ленумүүдэй шиид...е Советскэ Со...ловакиин ямараар ...айһан тухай, Эко...ба социальна хүг...шанхи программа...р орондо бэлдэ...

нүүдые нүхэд Н. А. Тихонов Л. Штроугал халан абалсаба.

1986—1990 онуудта СССР-эй ба ЧССР-эй гүрэнэй түсэбүүдые тааралдуулан табилгада хабаатай шухала асуудалнуудые хаража үзөөд, тэдэниие шиидхэхэ харгы замуудые хараалаа. Үйлэдбэрие тусхай шэглэлтэй болгохо, хамжуулха талаар хоёр ороной министерствэнүүдэй, албан зургаануудай хүдэлмэриин шэглэлнүүд тодорхойлогдоо, СССР-эй ба ЧССР-эй арадай ажахын комплекснуудай хоорондохи харилсаае бүри бата бэхи болгохо арга боломжонууд зүбшэн хэлсэгдээ.

СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай дээдэ тушаалтадай хабаадалгатай Москвада болоһон Экономическа зүблөөнэй шиидхэбэринүүд шухала удха шанартай байна гэжэ хоёр ороной правительствануудай толгойлогшонор тэмдэглэбэ.

(ТАСС).

...ан-Үдэ. ...ууд. ...сква. 21.0... согты, ба... мтата фи... спортоор... ат. 22.00 ... «Не буду... я» — ... м. 24.00 ...-эй чем... Арарат».

Ред... Р. Б. ...

...фия Гос... кой АСС... фии и ... л. Ленин... Индекс 0...

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

АЖАХЫН ТООСООН — АМЖАЛТЫН ТҮЛХЮУР

Түбхын түрүүн хүдөө ажахын үйлэдбэриин, агропромышленна комплексын ашаг үрые саашадань улам дээшэлүүлхэ, тэрэнэй үндэһөөр ороной Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ хэрэгтэ ажалшадые элсүүлхэ талаар КПСС-эй ЦК-гай шиидхэбэреэр зарлагдаһан бүхэсоюзна экономическа зүблөөн тон ехэ удха шанартай, үүргэ нүлөөтэй байна.

«Бүхы талаараа хүгжэнги, ашаг үрэ ехэтэйгээр хүдэлдэг агропромышленна комплекс байгуулжа шадаа һаамнай, арад зоной бүхы һуудал байдалые улам һайжаруулха, орсной арадай ажахын хүгжэлтые эрид хурдадхаха шухала эрхэ нүхэсэл бии болгогдохо байна», — гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр К. У. Черненко тус зүблөөе нээхэдээ онсолон тэмдэглээ һэн.

Агропромышленна комплексын гол шухала асуудалнууд тухай, хүдөөдэхи экономическа хүдэлмэриие наринжуулан һайжаруулха онол арганууд тушаа элидхэлшэ КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь М. С. Горбачев, мүн зүблөөн дээрэ үгэ хэлэһэн хүнүүд дэлгэрэнгыгээр тогтоһон байна.

Мүнөө хүдөө ажахые бүри түргэнөөр хүгжөөхэ, тарян болон мал ажалһаа продукци улам ехээр абадаг болохын тула нэн түрүүн агропромышленна нэгэдэлнүүдэй ажал хэрэгые шэнэ эрхэ байдалда тааруулжа, экономическа бүхы хүдэлмэриие үндэр дээдэ хэмжээндэ табиха, ажахын тоосоое, хамтын подрядые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ эрилтэ табигдана. Тобшоор хэлэбэл, үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхээр экономическа бүхы онол арга, түлхисэ болон түшэг тулгууринуудые шадамараар хэрэглэжэ хүдэлхэ саг ерээ.

Партиин ЦК-гай майн (1982 он) Пленум дээрэ СССР-эй Эдеэ хоолой программын баталагдаһанһаа хойшо хоёр жэл үнгэрбэ. Энэ үе соо ороной хүдөө ажахыда горитой үрэ дүнгүүд туйлагдаа.

Жэшээнь, манай республикые абаад үзэе. Гансахан түрүүшын жэлдэ хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгэ 3 процентээр дээшэлжэ, бүхыдөө 380 миллион түхэригтэ хүрэһэн байна. Колхоз, совхозууднай тарян болон мал ажалай гол продуктнуудые гүрэндэ худалдаха 1983 оной түсэбые дүүргээ һэн. Энэ үе соо таряа, хартаабха, овощ, малай, шубуунай мяха, һү, үндэгэ, ноохо худалдалга зарим тэды дээшэлүүлэгдээ. Ажахынуудай экономическа үрэ дүнгүүдшье һайжараа. Илангаяа продукци худалдан абалгын гүрэнэй үнэ сэнгэй дээшэлүүлэгдэһэниие харгадаа абабал, нёдондо хүдөө ажахын гол һалбаринууд бүхы дээрээ сэбэр ашаг олзотой байгаа. Тусхайлбал, тарян ажалһаа — 17,2 миллион түхэригэй, мал ажалһаа — 61,1 миллион түхэригэй сэбэр ашаг олзо оруулагдаа. Тиигэжэ урзанда республикын хүдөө ажахын 32,4 миллион түхэригэй гарзатай байгаа һаань, үнгэрһэн жэлдэ энэ һалбари хамтадань 54,6 миллион түхэригэй сэбэр ашаг олзотой гараа.

Гэхэтэй хамта гүрэнһөө финансова талаар айхабтар ехэ туһаламжын хүргэгдэжэ, ашаг ехэтэйгээр хүдэлхэ арга боломжын бии болгогдоод байбашье, бүхы ажахынууд энээниие гүйсэдөөр хэрэглэжэ үшөөл шадаагүй. Жэшээлхэдэ, нёдондо республика дотор 6 колхоз, 26 совхоз гарзатай гараһан байна. Илангаяа Баунтын, Хойто-Байгалай бүхы ажахынууд, мүн Яруунын, Хэжэнгын, Хурамхаанай районуудай олохон совхозууд горитой гарзада ороо. Хяагтын, Түнхэнэй, Улаан-Үдын, Ахын, Бэшүүрэй районуудташье гарза хохидолтой гараһан ажахынууд бии.

Ажахыгаа зүбөөр эрхилжэ, бүхы һалбаринуудһаа продукци элбэгээр үйлэдбэрилжэ, худалдажа шадаһанай ашаар олохон колхоз гүрэнһөө үгтэһэн хүнгэлэлтэгүйгөөршье сэбэр ашаг олзо горитой оруулаа. Мухар-Шэбэрэй районой «Родина» — 737 мянган түхэриг, Зэдын районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз 993 мянган түхэриг, Мухар-Шэбэрэй районой «Знамя Ленина» колхоз 763 мянган түхэригэй сэбэр ашаг олзо абаа.

Харин тэдэ ажахынуудай адлирхуу эрхэ байдалда хүдэлжэ байгаад, бии байһан ехэ арга боломжонуудаа хүсэд хэрэглэжэ шадаагүй дээрэһээ Сэлэнгын районой XX партсъездын нэрэмжэтэ, Түнхэнэй районой «Сибиряк», Прибайкалиин районой «Прибайкалец» колхозууд финансова байдалаа муудхаагаа, сэбэр ашаг олзо һанаһанда хүрэмөөр абаагүй.

Хүдөө ажахын министерствын мэдэлэй совхозуудташье тиимэрхүү байдал үзэгдэнэ. Бүхы 102 совхозой 78-ниинь (гүрэнһөө үгтэһэн хүнгэлэлтые продукциин сэнгэй дээшэлэлгые тоолонгүйгөөр) ашаг олзо горитой оруулжа шадаа. Тэдэнэй тоодо Кабанскын районой «Шергинский», Зэдын районой «Октябрьский», Хурамхаанай районой Гаргын совхозуудые нэрлэмээр. Харин тиихэдэнь Яруунын районой Нарһатын, Зэдын районой Алцагай, Хэжэнгын совхозууд иимэ ехэ хүнгэлэлтын үгтэбэшье, урдынгаа гарза хохидолһоо гаража шадаагүй.

Мүнөө колхоз, совхоз бүхэндэ хүсэ ехэтэй машина, техникэ бии, үйлэдбэриин һайн бааза байгуулагданхай, гүрэнһөө ехэ мүнгэ зөөри үгтэнэ. Ажал хүдэлмэриие эмхидхэжэ шадаха баян дүй дүршэлтэй, эрдэм мэргэжэл ехэтэй хүтэлбэрилхы кадрнууд, мэргэжэлтэд олон болонхой.

Теэд эдэ бүхы хүсэн, арга боломжо хүдөө ажахын гол зорилгонуудые бэелүүлхэ хэрэгтэ үшөөл гүйсэд шэглүүлэгдэнэгүй, аша үрэтэйгөөр хэрэглэгдэнэгүй гэхээр.

Орон доторнай мүнөө арадай ажахын бүхы һалбаринуудта ажалай бүтээсые түсэбһөө гадуур 1 процентээр дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үнэ сэнгые нэмэлтэ болгон 0,5 процентээр хямдаруулха хүдэлөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй.

Энэмнай туйлай ехэ удха шанартай хэрэг. Жэшээнь, манай республика дотор гансахан хүдөө ажахыда үйлэдбэриин бүтээсые түсэбөөр хараалагдаһанһаа 1 процентээр дээшэлүүлээд байбал, хамта 2400 мянган түхэригэй продукци нэмэжэ абтаха байна. Ондоогоор хэлэбэл, энээнэй ашаар 5133 тонно таряа, 1430 тонно һү, 6229 тонно мяха нэмэжэ үйлэдбэрилхэ арга бии. Тэрэшэлэн эдеэ хоолой зүйлнүүдые үйлэдбэрилгын гаргашануудые хороожо, продукциин өөрынь үнэ сэнгые үшөө 0,5 процентээршье хямдаруулжа шадаа һаамнай, жэл соо 1900 мянган түхэригэй сэбэр ашаг олзо орожо үгэхэ һэн.

Манай эндэхи эрхэ байдалда хүдөөдэ ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ хэрэгтэ нэн түрүүн гурбан гол шухала онол арга бии байна. Нэгэдэхеэр, тарялан, сабшалан, бэлшээриин газарай ургасые эрид дээшэлүүлхэ, тэрэнэй үндэһөөр адууһа малай ашаг шэмые ехэ болгохо хэрэгтэй. **Хоёрдохёор,** хүдөө ажахыда һомологдоһон мүнгэ зөөриие шадаал һаа, ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ, хүдөөдэхи бүхы хүндэ хүдэлмэриие гүйсэд оньһожоруулха, бүтээсэ ехэтэй, гаргаша багатай болгохо шухала. **Гурбадахяар,** кадрнуудай мэргэжэл шадабариие саг үргэлжэ дээшэлүүлхэ, тэдэнэй ажалдаа хандасые ондоо болгохо гэшэ баһал ехэ удха шанартай.

Һүүлэй жэлнүүдтэ республикын колхоз, совхозуудта хүдөө ажахыда һомологдодог мүнгэ зөөриие эдлүүриин газарай 100 гектар бүридэ хубаажа үзэхэдэ, урдынхидтай жэшээлэшэгүй ехэ болоо. Тиигэбэшье ажалай бүтээсэ һанаһанда хүрэмөөр дээшэлнэгүй. Ондоогоор хэлэбэл, хүдөө ажахыда зорюулагдажа олсор үгтэдэг хүсэ ехэтэй техникэ, үнэтэй сэнтэй түхеэрэлгэ, мүнгэ зөөри, шэнэ байра байдал гэхэ мэтэ үшөөл хүсэд һайнаар, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхээр хэрэглэгдэнэгүй гэшэ. Хоёрдохи ехэ дутагдалнай гэхэдэ, олохон ажахынуудта бүхы юумые арьбалха, алмаха, тэрээндэ гамтай наринаар хандаха тэмсэл үшөөл һулаар табигданхай.

Үбһэ тэжээл эээн бусаар, һалан муугаар гаргашалагдана. Гадна үбһэ тэжээл бэлэдхэхэдээ, ажахынуудай тэрэнэйнгээ шанарые һайжаруулха, ургамал ногоое саг соонь, шэмэтэйдэнь сэбэрээр хуряажа, бороо хурада оруулангүй һайнаар хадагалха, зүбөөр буйлуулжа малдаа эдюулхые бодотоор оролдодоггүй дээрэһээнь иимэ юумэн болоно.

Хүдөө ажахыда хамтын подряд нэбтэрүүлхэ талаар үнгэрһэн жэлдэ, байгша ондошье республикын районуудта горитой хүдэлмэри хэгдээ. Мүнөө колхоз, совхозуудта тарялангай 63 процент, тэрэ тоодо ороохо тарянай — 80, хартаабхын — 75, овощой — 43, тэжээлэй ургамалнуудай — 51 процентнь хамтын подрядай гуримаар хүдэлдэг бригада, звенонуудта даалгагданхай. Хэрбээ нёдондо энэ гуримаар 694 коллективэй хүдэлһэн һаань, мүнөө тэдэнэй тоо 812-то хүрэбэ. Мал ажалдашье хамтын подрядаар хүдэлдэг фермэ, комплекснууд олон боложо байна. Һү һаалиин фермэнүүдэй — 42 процентнь, жэжэ эбэртэ бодо малай гүүртэнүүдэй — 41, хонишодой бригадануудай — 85, гахайн фермэнүүдэй—45, адуушадай бригадануудай — 56 процентнь хамтын подрядта орожо, ажахын тоосооной гуримаар хүдэлнэ.

Үнгэрһэн жэлэй дүй дүршэл, зарим тэды дүнгүүд дээрэһээ харахада, ажалаа шэнэ гуримаар эмхидхэһэн коллективүүдтэ үйлэдбэриинь бүтээсэ, абаһан ашаг үрэньшье нүгөөдүүлэйхиһээ һурагүй дээшээ байна. Жэшээнь, хамтын подрядай гуримда ороһон бригада, звенонууд хуушанайхяараа хүдэлһэн коллективүүдтэ орходоо 10-һаа 40 хүрэтэр процентээр ехэ ургаса абаа, хүнүүдэйнь ажалай бүтээсэшье 25—30 хүрэтэр процентээр дээшээ, абаһан продукцииньшье өөрынь үнэ сэн һурагүй хямда байгаа.

Түрүүшын жэлэй дүй дүршэлһөө үндэһэлхэ, энэ талаар саашадаа алдуу хэхэгүйн тула, ажахын тоосоогоор хүдэлдэг болоһон коллективүүдтэ хэдэн зүбшэл үгэхэ хүсэл түрэнэ.

Нэгэдэхеэр, продукци үйлэдбэрилхэ даабари, гаргашын лимит табихадаа, һара, кварталаар тодо һонороор хубаарилжа үгэхэ хэрэгтэй. Жэшээнь, мал ажалда тэдэ даабари болон лимидынь шэнэ жэлэй гарахын урда тээ, тарян ажалда — хабарай тарилгын урда тээ хуу табигдаад, коллективүүдтэ хүргэгдөөд байха ёһотой. Һалбари бүхэниие даадаг мэргэжэлтэд, дунда шатын хүтэлбэрилэгшэд, бригадирнууд, звенонуудые даагшадтай хамта тэдэ даабари, лимидые табиха болоно. Гэхэтэй хамта Баунтын, Баргажанай, Яруунын, Хяагтын, Сэлэнгын болон бусад зарим районуудай ажахынуудта энэ хүдэлмэри ехэ удаарууларданa, хожомдуулагдана.

Хоёрдохёор, ажахын тоосоондо ороһон коллективтэ бүхы тоо бүридхэл тодо наринаар хэгдэхэ ёһотой. Хүн бүхэнэй хэһэн ажал наринаар бүридхэгдэжэ, тэрээгээрнь хүнүүдэй хамтын хэрэгтэ оруулһан хубита (КТУ) зүбөөр сэгнэгдэхэ, абаха түлөөһэниинь тодорхойлогдохо бшуу.

Үнэндөө, мүнөө олохон колхоз, совхозуудта эхин шатын, мүн гол бухгалтерска тоо бүридхэл тиимэ нягта һайнаар эмхидхэгдэнхэй гэхын аргагүй.

Гурбадахяар, чековэ гуримаар тоосоо хэжэ, нарин хиналта тогтоожо, мүн бүхы талаһаань шэнжэлһэн экономическа бюллетень гаргажа, коллективүүдэй ажахын тоосоото даабаряа хэр дүүргэжэ, ямар гаргашатай продукци үйлэдбэрилжэ байһаниинь саг соогоо тодорхойлогдохо зэргэтэй. Илангаяа экономическа шэнжэлэлгын бюллетениие саг соонь гаргажа байха гэшэ ехэ удха шанартай. Тусхайлбал, тарян ажалда хабарай тарилгын, зунай хүдэлмэриин, ургаса хурааһын һүүлдэ гаргаха, мал ажалда, жэшээнь, һаалиин, гахайн фермэнүүдтэ — һара бүри, харин хонишодой, адуушадай бригадануудта продукциин жэлдээ нэгэ дахин абтадаг хэдэнь, тэрээндэнь тааруулжа гаргаха шухала.

Үшөө нэгэ шухала юумэн гэхэдэ, ажахын тоосоое зүбөөр хэрэглэжэ, тэрэнэй эрилтые жэнхэдхэжэ дүүргэжэ байхын тула кадрнуудые һургаха хэрэгтэй. Бригадануудые, звенонуудые даагшадые, тоо бүридхэгшэдые, тэрэшэлэн фермэнүүдые даагшадые жэлдээ адагынь 4 дахин (хабарай тарилгын, үбһэ тэжээл бэлэдхэлгын, ургаса хурьялгын, малай үбэлжэлгын эхилэлэй урда) суглуулжа, семинар-зүблөө үнгэргэхэ шухала. Колхоз, совхозуудай, районуудай хүдөө ажахын управленинүүдэй бухгалтерска болон экономическа албанай хүдэлмэрилэгшэд энээниие үнгэргэхэ болоно.

Эдэ бүгэдые хараада абажа, республикын хүдөө ажахын министерствын коллеги байгша ондо экономическа хүдэлмэриие болон бухгалтерска тоо бүридхэлые наринжуулан һайжаруулха талаар түрүү дүй дүршэл дэлгэрүүлжэ байха һургуули бии болгохо гэһэн тогтоол абаа. Тэрэнэй ёһоор 14 районуудта 7 колхоздо, 9 совхоз тиимэ һуралсалай ажахынууд болгогдонхой. Тэндэ колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, колхозууд, совхозуудай хүдэлмэрилэгшэд ажахые эрхилхэ түрүү дүй дүршэлые, шэнэ онол аргануудые шудалха, ажалые научна гуримаар эмхидхэжэ, экономическа тоо бүридхэлгын хүдэлмэриие зүбөөр табижа һураха байна.

Ажахынуудта экономическа албаниие наринжуулан һайжаруулха, үйлэдбэриин бүхы арга боломжонуудые дүүрэнээр хэрэглэжэ, хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, гүрэндэ худалдаха түсэбүүдые, социалис уялгануудые амжалтатайгаар бэелүүлхэ гэшэ мүнөөдэрэй гол шухала зорилгонуудай нэгэн болоно.

А. ОШОРОВ,
Буряадай АССР-эй хүдөө ажахын министрэй орлогшо.

ҺҮН ДАЛАЙ ДЭЛБЭРҮҮЛЭГШ

— Һаалишан болоһоор гушаад жэл болошооб даа, — гэжэ тордиһогүй буряад хэлэн дээрэ Е. П. Яковлева хөөрэнэ. — Энэ хугасаа соо олон бэрхэшээлнүүд дабагдаа, мүн баяр баясхаланта үдэрнүүдшье олон байгаа. Минии хэжэ ябаһан ажал наһанаймни харгы гээшэ. Теэд харгы гээшэмнай уташье, тооһотойшье байдаг гээшэ аабза. Тиигэбэшье олон дабаанууд дабагдаа. Би энээгээрээл омогорхожо, залуушуулһаа гээгдэхэгүйл һанаатай ажаллажа ябанаб. «Первомайский» совхозой Леоновкын фермэдэ эды олон жэлдэ хүдэлжэ ябаһан Евдокия Парамоновна тус ажахын эгээл дүршэлтэй малшадай нэгэн юм. Олон жэлдэ райсоведэй депутадаар ябаа. Эршэтэ ажалайнгаа түлөө Эхэ оронойнгоо үндэр шагналнуудта хүртөөшье. Мүнөө Е. П. Яковлевагай үбсүүндэ Ажалай Улаан Тугай хоёр, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» гэһэн орденууд ялардаг. Мүн тэдэнэйнь хажууда «Шэн габьяата ажалай түлөө. В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо» гэжэ медаль баһал яларха.

Эды үндэр шагналнууд Евдокия Парамоновнагай үрэ ехэтэй үнэн сэхэ ажалыень эли тодоор гэршэлнэ. Тэрээндэ адли ажалдаа анхаралтайгаар хандадаг, үндэр амжалта туйладаг малшад «Первомайский» совхоздо олон юм. Хүнгэн бэшэ ажал дээрэ һайн дүнгүүдые тэдэнэй туйлаһанай ашаар тус ажахы мүнөө жэлдэ һү үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ тушааха жэлэйнгээ түсэбүүдые бодото дээрэнь бэелүүлнэ гэхэдэ алдуу болохогүй.

Арба нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын хахадта энэ совхозой һаалишад 3500 центнер һү гүрэндэ тушааха түсэбтэй байһан юм. Харин үбэлжэлгын үедэ малаа зүбөөр харууһалһанай, эдеэлүүлһэнэй болон олоной оролдолгын ашаар тус ажахы һараар урид хахад жэлэйнгээ түсэб дүүргэжэ шадаа. Тус совхозойхид гансахан июнь һарада түсэбһөө гадуур 1100 центнер һү гүрэндэ тушааха, мүн зунай үедэ үнеэн бүриһөө 900 килограмм һү һааха гэһэн социалис уялга абаһаниинь тон һайшаалтай. Мүнөө энэ уялгануудаа тэдэнэр бодото дээрэнь бэелүүлнэ. Сүүдхэ бүридэ совхозой хоёр фермэһээ дунда зэргээр 40 центнер һүн гүрэндэ тушаагдана.

Бидэ мүнөө жэлдэ 7150 центнер һү гүрэндэ тушааха түсэбтэй зомди, — гэжэ совхозой ахамад зоотехник Михаил Жалсанович Жамбалов хөөрэнэ. — Жэлэй түрүүшын хахадта 4500-гаад центнер һүн тушаагдаха. Саанань юун үлэнэб даа? Үшөө 2650 центнер. Дан эртүүр бэеэ һайрхаһанай хэрэггүй ааб даа. Юрэдөөл, жэлэй түсэб, уялганууд нилээдгүй үлүүлэгдэхэ байха. Харин мүнөө энэ зунай һайхан сагые зүбөөр хэрэглэжэ, энээндэ бата һуури табихые оролдохо хэрэгтэй. Манай ажалшад зорилгоёо тон һайнаар ойлгоно, оролдоношье гээшэ.

Оролдохо... Бэдэрхэ... Тиигээд бэелүүлхэ. Энэ хүн бүхэнэй уялга. Илангаяа хүтэлбэрилэгшын нангин уялга. Эндэ дунда шатын хүтэлбэрилэгшын үүргэ ехэхэн байха ёһотой. Юуб гэхэдэ, тэрэ жэлэй дүрбэн сагта өөрынгөө коллективэй дунда үдэрһөө үдэртэ ябажа хүн зонойнгоо байдал, һанаа сэдьхэл, эрилтэнүүдые тон зүбөөр ойлгодог, хэрэгтэй сагтань зохихо хэмжээ абахаһаа гадна саг үргэлжын туһаламжа үзүүлдэг байха ёһотой. Эгээл тиимэ хүнүүдэй нэгэн гэжэ Вознесеновкын һүнэй фермые даагша М. Г. Кривоносовые тоолохо хэрэгтэй.

Михаил Григорьевич арбаад гаран жэлдэ энэ тушаалда хүдэлжэ байха зуураа, нилээдгүй олон амжалтада коллективээ асарһан, олоной хүндэдэ хүртэһэн байха. Эгээл һүүлшын жэшээнүүдэй нэгыень абажа харая. Һүүлшын һарынгаа һү үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ тушааха түсэбые энэ коллективэй малшад тус тустань 140 болон 146 процентээр дүүргээ. Нэгэ һара соо фуражна үнеэн бүриһөө фермынхид 242 килограмм һү һаагаад, тэрэнэйнгээ 93 процентыень нэгэдэхи сортоор гүрэндэ тушааһан байна. Энэ туйлалтануудайнгаа түлөө Вознесеновкын фермынхид район дотороо түрүү һуури эзэлжэ, тэдэндэ КПСС-эй райкомой, райгүйсэдкомой дамжуулгын Улаан туг барюулагдаа.

Үндэр шагналда хүртэһэн Вознесеновкын һаалишадай дундаһаа Надежда Кирилловна Вторушинагай амжалтые онсо тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Жэлэй эхилһэнһээ хойшо һаалишан үнеэн бүриһөө 1500 гаран килограмм һү һаагаа. Л. И. Павлова, В. Ф. Сафронова гэгшэд тиихэдэ үнгэрһэн һарада үнеэн бүриһөө 300 гаран килограмм һү һаагаад, районой хүндэлэлэй самбарта нэрэ солоёо дурдуулһаниинь омогорхолтой.

— ...Би үнгэрһэн һарым дүнгүүдээр фермэ дээрээ дүрбэдэхи һуури эзэлээб, — гээд Евдокия Парамоновна Яковлева хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ. — Энэмнайшье ойлгосотой гэжэ һанагдана. Юуб гэхэдэ, бидэ залуу халааниие бэлдэнэ ха юмбибди. Һанахада һаял хэбэртэйл даа. Манай Леоновкын фермэд[illegible] басаган Ольга [illegible] һэн юм. Мүнөө[illegible] эй Хэжэнгын р[illegible] шүүн, район до[illegible] мэдээжэ һаалиш[illegible] фермынгээ ма[illegible] дэлгэрһэн социа[illegible] ударидажа ябан[illegible] шанай мүнөөд[illegible] рэг саашадаа т[illegible] амжалтатайгаар [illegible] ажалай баатарш[illegible] гэршэлнэ. Ол[illegible] шэнги һүбэлгэн [illegible] шаа һанаатай х[illegible] фермэнүүдтэ ж[illegible] ерэжэ байхада [illegible] малшад, түрэл [illegible] шадаашье мал [illegible] шэмые, илангаа[illegible] рилхэ хэрэгые [illegible] ябуулха байха [illegible] бди. Манай ор[illegible] бэшэ, харин [illegible] луу зоной гарт[illegible] хэдээ досоомни[illegible] бэлэй, досоомни[illegible] бадарна, — гэжэ [illegible] ва хөөрөөгөө д[illegible]

Ажалша малш[illegible] хэрэг хэзээ үгһ[illegible] хүндэтэй гэжэ[illegible] Ушар иимэһээ [illegible] ский» совхозой [illegible] хүдэлмэришэдэй [illegible] туйлалтанууд [illegible] зондо баяр а[illegible]

Хэжэнгын ра[illegible]

5-дахи разрядай слесарь Юрий Николаевич Пыктеев Улаан-Үдын М. И. Калининай нэрэмжэтэ локомотивна депогой орёо оньһон приборнуудай ба автостопой цехтэ хүдэлнэ. Тэрэ цеховой комитедэй гэшүүнээр һунгагданхай. Нүхэр Пыктеевэй гаргаһан продукци шалгалтын түрүүшын эрилтээр абтадаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: дүй дүршэлөөр баян слесарь Юрий Пыктеев ажал дээрээ.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ЭБТЭЙШҮҮЛ

— Манай сельскэ Соведэй харьяата газар дээрэ 10 үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд эбтэй эетэйгээр ажаһууна, ажаллана, — гэжэ Дээдэ-Тайлсын сельскэ Соведэй гүйсэдкомой секретарь Елизавета Васильевна Филиппова хөөрөө һэн. — Соведэймнай 25 депутадай 18-ниинь һаалишанаар, хонишоноор, механизатораар ажаллана. Тэдэнэй дундаһаа депутадууд — жолоошод Л. Д. Карбаинов, Д. Б. Цырендоржиев, луговод И. П. Кучумов, һаалишан Г. О. Жимбуева, М. Д. Хайрутдинова болон бусад социалис мүрысөөндэ хододоо түрүүлжэ, бусадта һайн һайхан жэшээ харуулжа ябадаг юм.

Холын Татарай АССР-һээ ерэжэ, эндэ нютагжаһан Валерий Николаевич Яковлев совхоздо механизатораар хүдэлнэ. Тэрэнэй хани нүхэр Валентина Михайловна ажалша бэрхэ эхэнэр юм. Энэ эбтэй эетэй бүлэ хүбүүд, басагадаа ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлжэ байнхай.

Олон үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд, ородууд А. В. Кучумов, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат М. И. Гарнст, буряадууд В. А. Дамдинов, А. М. Чимитцыренов, татарнууд В. И. Хайрутдинова, М. Х. Хасапов, украинец В. И. Величко гэгшэд эрхимээр ажаллажа, совхозой хүгжэлтэдэ хубитая ехээр оруулна. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлэй дүнгүүдэй ёһоор Дээдэ-Тайлсын совхоз РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй болон ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан тугаар шагнагдаһан байна. Энэнь аха дүү совет арадуудай түлөөлэгшэдэй эбтэй эетэй ажалаар туйлагдаһан амжалта мүн.

С. СТЕПАНОВ.

НЮТАГТАА ХҮДЭЛХЭНЬ

Байгша ондо Орлигой дунда һургуулиие 55 хүбүүд, басагад амжалтатайгаар дүүргээ юм. Тэдэнэй арбан хоёрынь Улаан Аха колхозһоо ерэжэ һуралсаһан байгаа.

Улаан Аха колхозой һурагшад һургуулияа дүүргээд, түрэл ажахыдаа үлэжэ ажаллаха үүсхэл гаргаһан юм. Тэрэниие нютагайнь колхозой хүтэлбэрилэгшэд, ВЛКСМ-эй райком болон КПСС-эй райком халуунаар дэмжээ һэн.

Һаяхан Орлигой дунда һургуулиие дүүргэгшэдтэ аттестат барюулалгын баяр ёһолол дээрэ ВЛКСМ-эй райкомой нэгэдэхи секретарь Николай Папаев хүбүүд, басагадые халуунаар амаршалаа. Мүн нүхэр Н. Папаев Улаан Аха колхозой нэгэдэхи отделениин Баян Гол гэжэ газарта оршодог һү һаалиин фермэдэ ошожо ажаллахаар шиидэһэн һурагшадай отрядай командир Соёл Гомбоевто, комиссар Алексей Самбяловта, отрядай гэшүүд Бимба Хаптагаевта, Алексей Сайбановта, Владимир Гармаевта, Дулма Данцарановада, Туяна Будаевада, Сэпил Таглаповада, Нина Гармаевада, Лена Молоровада, Лена Имеевада. Долгор Семеновада ажалай путевконуудые сугларалгшадай халуун альга ташалган доро барюулба.

Түрэл колхоздоо үлэжэ ажаллахаар шиидэһэн залуушуул ажахыһаа тус бүридөө 150 түхэригэй туһаламжа абаха байна.

— Нютагайнгаа залуушуулай мандаа ерэжэ хүдэлхөөр шиидэһэндэнь угаа баяртайбди. Тэдэнэртэ али болохоор зүбшэл заабари, ажалай үльгэр жэшээ харуулжа байхабди, — гэжэ Улаан Аха колхозой түрүү һаалишан Ямбу Махлеевна Ошорова мэдүүлнэ.

О. БАЛДАНОВА,
«Саянай һонин» газетын харюусалгата секретарь.

Аха.

Совет ор[illegible] до[illegible]

ХОЛИМОГ ТЭЖЭЭЛЭЙ ШЭНЭ ЗАВОД

АЛАТЫРЬ (Чувашай АССР). Сүүдхэ соо 630 тонно тэжээл үйлэдбэрилхэ хүсэтэй холимог тэжээлэй завод эндэ һая ашаглалгада оруулагдаа юм. Түрүүшын продукци Чувашай колхоз, совхозуудта эльтээгдээ.

Автономито республикын холимог тэжээлэй эгээл томо тус предприятида үйлэдбэриин бүхы хүдэлмэри комплексноор оньһожоруулагданхай, автомадаар хангагданхай юм. Эдэ бүгэдэнь элдэб түрэлэй малда, шубуудта, загаһадта олон янзын тэжээл үйлэдбэрилхэ арга олгоно.

СТУДЕНТНҮҮДЭЙ ОТРЯДУУД —БАМ-да

ТЫНДЭ (Амарай область). Куйбышевай түмэр замай транспортын инженернүүдэй институдай барилгын отрядай гэшүүд ажалайнгаа семестрые БАМ дээрэ үнгэргэнэ. Мүнөө жэлдэ ашаглалгада оруулагдаха комплексдо, Тындэ—Ларба гэжэ участогта тэдэнэр хүдэлжэ эхилээ. Түмэр замай Түбэй участок дээрэхи һуурин тосхонууд болон станцинуудые болбосон түхэлтэй болголгодо, электрын элшэ хүсэ дамжуулха лининүүдые барилгада Москвагай, Благовещенскын, Свердловскын студентнүүдтэй хамта тэдэнэр туһалха юм.

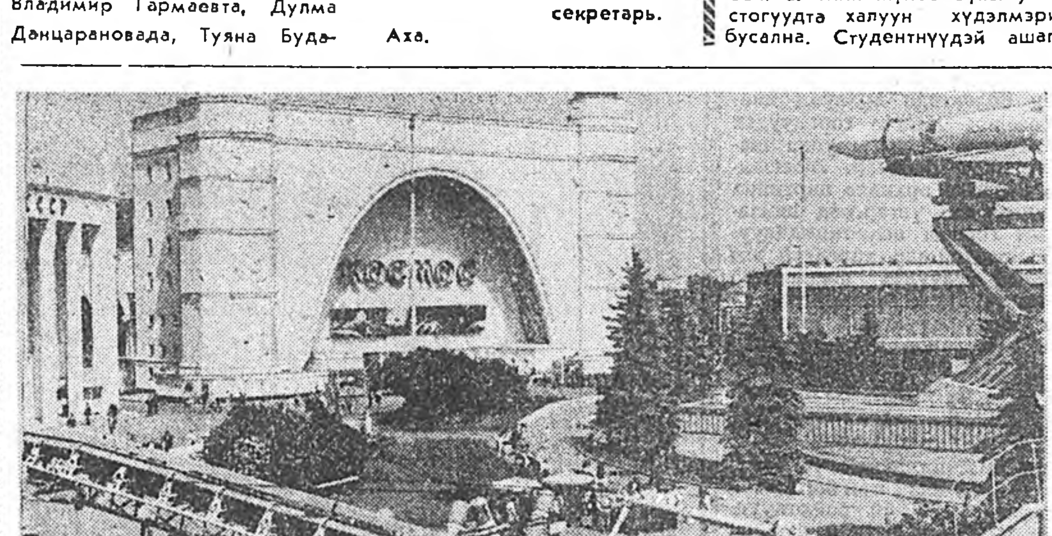
— Энэ зундаа БАМ-ай трасса дээрэ 2 мянганһаа дээшэ студентнүүд ерэхээр хүлеэгдэнэ. Болзорһоо жэл урид һүүлшын — «алтан» залгаа табижа, бүхы замаар поездэнүүдые ябуулха гэһэн уялга абаһан барилгашадта тэдэнэр туһалха байна, — гэжэ ГлавБАМстройн начальнигай орлогшо А. Васильев хэлэнэ. — Энэ патриотическа үүсхэлыень КПСС-эй ЦК дэмжэһэн байгаа. Тиин мүнөө бүхы участогуудта халуун хүдэлмэри бусалнa. Студентнүүдэй ашаг үрэ ехэтэйгээр [illegible] ла, хэхэ ажалы[illegible] бэлдэһэн, дү[illegible] һурган хүмүүж[illegible] милһон, залууш[illegible] байдал ба амар[illegible] харал оролдол[illegible] байха юм. Урда[illegible] мэтэ, бүхы хүд[illegible] на подрядай а[illegible] хэ байна. Тии[illegible] туһалагшадай е[illegible] тэй бүхы мате[illegible] зэмсэгүүд, онь[illegible] гэнүүд болон [illegible] лэн болгогдоо[illegible]

ҮБҺЭ ТЭЖЭЭЛ[illegible]

ТРАКАЙ (Л[illegible] Литвагай эрдэм[illegible] шаха шэнэ а[illegible] зохёогоо юм. [illegible] дөө ажахые о[illegible] ба электрижүүл[illegible] жэлэлгын инс[illegible] жэлтэдэй дура[illegible] республика до[illegible] рүүшынхеэ Тра[illegible] оньһожоруулаг[illegible] дууд витаминта[illegible] рил бэлэдхэжэ [illegible] Энээнэй урда [illegible] торнууд һая с[illegible] гоо агрегадта [illegible] дэг байгаа һа[illegible] 65 процент х[illegible] ногоогоор агре[illegible] гэдэг болоо.

— Шэнэ арга[illegible] арсашагүй а[illegible] байна, — гэжэ Л[illegible] хүдөө ажахын [illegible] логшо И. Вад[illegible] лэнэ. — Тэжээл[illegible] никын ашаг үр[illegible] нэ, харин түлиш[illegible] процент хороо[illegible] малай үбһэ тэ[illegible] үнэ сэн доош[illegible] Гаргашын ба[illegible] ашаар ажахы[illegible] гурил үйлэдб[illegible] лүүлхэ арга о[illegible]

Мүнөө жэлдэ[illegible] тор 320 мянга[illegible] тонно ногооно[illegible] хэгдэхээр

МОСКВА. [illegible] дай ажахын т[illegible] выставкын хо[illegible] лэй ой гүйсэх[illegible] тэрэнэй байһа[illegible] Хүдөө ажахын [illegible] выставкэ байһ[illegible]

СССР-эй [illegible] эрдэм мэдэсы[illegible] дай ёһотой у[illegible] лонхой. Элдэб [illegible] тэ ВДНХ түр[illegible] лэй һургу[illegible] харахаяа ер[illegible] нүүдтэ эрдэм[illegible] бэрниин талаар [illegible] ринуудта оро[illegible] амжалтануудай[illegible]

300 гекта[illegible] 80 гаран пав[illegible] Манай ороной [illegible] тохойнуудһаа, [illegible] наһаа хэдэн м[illegible] нүүд эндэ е[illegible] байха юм.

ЗУРАГ Д[illegible] мос» павиль[illegible]

ТАСС-ай ф[illegible]

ХЭҺЭН ХЭРЭГЫНЬ УРАГШАТА[illegible]

«Нижнеангарсктрансстрой» трестын 575-дахи СМП-гэй ОРС-ын гахайн фермэдэ хорин дүрбэн наһатай, комсомолой гэшүүн Любовь Яружная хүдэлдэг юм. Тэрэ Кустанайска областиин Рудный хотоһоо дүрбэн жэлэй саада тээ БАМ-ай барилгада ажаллахаяа ерэһэн намтартай. Залуу басаган ехэ барилгада хабаадалсаха хүсэлэнтэйшье һаа, трестын хүтэлбэрилэгшэдэй хэлэһэн дурадхалыень халуунаар дэмжэжэ, гахайн фермэдэ хүдэлхөөр ошоо һэн. Тэрэнэй хани нүхэрынь тоннель малтагшаар ажалдажа ороо. Ингэжэ энэ залуу гэр бүлын ажалайнь намтар эндэ эхилһэн байна.

Люба түрүүшын үдэрһөө эхилээд, даалгагдаһан хүдэлмэридөө харюусалга ехэтэйгээр хандажа захалаа. Тэрээндэ гахайн фермые даагша В. Д. Темирханов нилээд туһаламжа үзүүлээ, һургаал заабари заншал хэлэжэ үгөө.

— Түрүүшын үедэ нилээд хүшэрхэн байгаа һэн. Гахайшанаар хүдэлхэдэ ехэ шадабари, дүршэл хэрэгтэй болоо. Теэд намда сугтаа хүдэлдэг нүхэдни яһала туһалаа. Эдэ бүгэдын ашаар энэ ажалдаа мүнөө дүршөөб гэжэ хэлэхэдэ алдуу болохогүй. Һүүлэй жэлнүүдтэ даалгагдаһан гахайнуудайнгаа шэгнүүрыень нэмээхэ талаар һара бүриингөө даабариие үлүүлэн дүүргэнэб, — гэжэ Любовь Яружная намтай уулзахадаа мэдүүлээ һэн.

Энэ залуу сэбэр басагые ажал дээрэнь харахада, урмашамаар даа. Хэды хүшэр байдалтайшье һаа, эндэ хүдэлдэг коллектив гахайнуудайнгаа шэгнүүрые хододоо нэмээжэ шададаг юм. Любатай хамта үшөө 9 хүн ажаллана. Ингэжэ энэ бишыхан фермын коллектив Эдеэ хоолой программа бэелүүлхэ хэрэгтэ өөһэдынгөө хубита оруулалсажа ябана.

Залуу гахайшан Л. Яружная мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ хүсэлэнтэй. Байгша оной намар тэрэ Кустанайскын хүдөө ажахын техникумдэ заочно һурахаяа ошохо юм.

— Мүнөө фермэдэмнай 150 толгой гахай тоологдоно. Ингээд манай ОРС-ын хүтэлбэрилэгшэд гахайнуудай байха томо байра барижа үгэхөөр хараална. Тиихэдээ гахайнуудаймнай тоо бүришье олошорхо юм, — гэжэ Люба хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ.

Тэрэ харууһалжа байһан гахайнуудаа хэдыдэ, хэды шэнээнээр эдеэлүүлхэ тодорхой гуримтай. ОРС-ын бүхы столовонуудһаа үлэһэн эдеэ хоол эндэ асарагдана. Мүн холимог тэжээл таһалдадаггүй. Залуу гахайшан эхэнэрэй ямараар хүдэлжэ байһаарнь «Нижнеангарсктрансстрой» трестын УРС-ын парткомой секретарь Л. Ф. Старшинковһоо тэрээн тухай асуугаа һэмди.

— Иимэ ажалша бэрхэ хүнүүд манай управлени дотор үсөөн бэшэ. Люба эгээл хүндэ ажалай участогта ошожо х[illegible] шын үедэ тэ[illegible] даа. Теэд за[illegible] гэдэргээ суха[illegible] сыгаа шамаа[illegible] ороо. Тиигэжэ[illegible] мнай оронойн[illegible] лой программ[illegible] хэрэгтэ өөры[illegible] оруулалсажа [illegible] Яружнаягай х[illegible] хайн мяхан [illegible] хүдэлмэрилэгш[illegible] рэ бүхыдөө т[illegible] юм, — гэжэ тэ[illegible] бэлэй.

Зүб [illegible] лэ[illegible] эхэнэрэй хэ[illegible] бүтээжэ ябаһ[illegible] угаа ехэ. Са[illegible] рэнэй амжал[illegible] дамжаггүй.

Е. БА[illegible]

МОНГОЛОЙ АРАДАЙ РЕВОЛЮЦИИН 63 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

БАТА НАЙДАМТАЙ АЛХАМААР

Монголой ниислэл хотын олон тоото фабрика заводуудай дунда нослоор хибэс, хубсаһа нэхэдэг предприятинуудынь мүнөө үеын техникээр хангагданхай. Хибэс нэхэдэг фабрика хотын залуу предприятинуудай нэгэн юм. Нэгэ үдэр соо 1646 дүрбэлжэн метр хибэс нэхэдэг фабрика Вильгельм Пикэй нэрэмжэтэ юм. Энэ фабрикые байгуулхадаа, Германиин Демократическа Республика ехэ туһа хүргэһэн, түрүүшээр мэргэжэлтэдшье өөрынгөө шадабари, дүршэлөө монгол нэхэгшэдтэ халан үгэдэг байһан гээшэ. Жэлэй туршада 450 мянган дүрбэлжэн метр эрхим шанартай, хүнэй нюдэ баясуулма үнгын сэсэг угалзануудтай хибэсүүдэй 96 процентнь хари гүрэнүүдтэ худалдагдадаг юм байна. Бүхы продукциинь 97 процент эрхим шанартай гэжэ сэгнэгдэдэг. 1971 ондо хүдэлжэ эхилһэн фабрикада мүнөө 800 гаран хүн ажаллана.

— Фабрикада үйлэдбэри эхилхэһээ урид жараад хүн ГДР-тэ хибэс нэхэдэг комбинадта һуража ерэһэн юм. Мүнөө дүршэлтэй хүдэлмэрилэгшэд үсөөн бэшэ болонхой. Улаан-Баатарта техническэ мэргэжэлэй һургуулида нэхэгшэдые, ноохо ээрэгшэдые бэлдэдэг. Зүблэлтэдэшье дээдэ гарай мэргэжэлтэ инженернүүд боложо ерэһэн залуушуул үсөөн бэшэ, — гээд фабрикын директор нүхэр Р. Баасандай хөөрэнэ. Бидэнтэй танилсаһан халаанай диспетчер залуухан эхэнэр Жаргалсайхан манай Ташкент хотодо текстильнэ институт дүүргэһэн тула ородоор тордиһогүй яриха, совет журналистнуудта олон һонирхолтой юумэ тайлбарилан хөөрэбэ. Үйлэдбэриин асуудалнуудые шиидхэхэтэйгээ хамта социальна зорилгонуудые хараедаа байлгадаг, хүн зонойнгоо салин хүлһые дээшэлүүлхэ, мэргэжэлыень нарижуулха, хүдэлмэриин таарамжатай эрхэ нүхэсэл зохёохо гэжэ фабрикын хүтэлбэрилэгшэд, партийна болон профсоюзай комитедүүд яһала оролдолго гаргана. Һарада фабрикын хүдэлмэришэд 600—650 түгрөг салин абадаг, ниитын эдеэ хоол эмхидхэгдэнхэй, хахад түлбэриинь предприяти даадаг, ажалшадаа өөрынгөө транспортаар асарха-абаашаха арга олоһон. Эндэ хүдэлдэг хүн зоной 60 процентнь болбосон түхэлтэй гэр байратай. Фабрикын наймадахи ажалшан бүхэниинь партиин гэшүүн, бүхы коллективэй хүн зоной 73 процентнь ревсомолой гэшүүд юм байна.

— Хэрбээ урдань Монгол орон хари гүрэнүүдтэ миин лэ хайшалагдаһан ноохо, арһа гэхэ мэтэ түүхэй эд худалдадаг байһан һаа, мүнөө эрхим шанартай эд бараа үгэдэг болоһомнай мүн лэ ехэ туйлалта гээшэ, — гээд ноохо болбосоруулдаг предприятинуудай нэгэдэлэй генеральна директор С. Бавуусүрэн хөөрэнэ. — Энэ хибэсэй фабрикын продукци ГДР, СССР, Болгари, Румыни, Венгри худалдажа абадаг, жэл бүри ехэ захил орожо байдаг. Һүүлэй үедэ Япони, Австри болон бусад оронууд эндэ бүтээгдэһэн хибэсүүдые худалдажа абахаар хэлсээ баталхые дурадхадаг болонхой. Иимэ фабрика Эрдэнэт хотодо баригдаад, жэлдэ 1 миллион 300 мянган дүрбэлжэн метр хибэс гаргаха, Чойбалсанда, Багануурта шэнэ фабриканууд баригдажа байна, — гэжэ нүхэр С. Бавуусүрэн үргэлжэлүүлнэ.

Республикын байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойн баярта зорюулагдаһан социалис урилдаанда фабрикын коллектив һайн дүнгүүдые туйлана, табан һарын түсэб 101 процент дүүргэгдээ, түсэбһөө гадуур 2400 дүрбэлжэн метр хибэс нэхэгдэһэн байба.

Фабрикын ноохо ээрэгшэ Алтангэрэлын Оюунчимэг гэжэ нэрэтэй эхэнэртэй уулзажа, ажал хүдэлмэреэрнь, ажабайдалаарнь һонирхобобди. Өөрөө Улаан-Баатарта түрэһэн, 1971 ондо арбан класс, удаань техническэ училищи дүүргээд, энэ фабрикада хүдэлнэ. Оюунчимэг фабрикадаа эрхим хүдэлмэрилэгшэдэй нэгэн юм. Тэрэнэй хүтэлбэрилдэг бригададань «шанарай бригада» гэжэ нэрэ үгтэһэн. Социалис мүрысөөндэ оло дахин илажа гараһан энэ эхэнэр 180 ээрсэг дээрэ хүдэлнэ, заримдаа сугтаа хүдэлдэг нүхэрэйнгөө элдэб хэрэгээр ошоходо 360 ээрсэг дээрэ хүдэлхэ бологдодог гэжэ хөөрэхэ юм.

Оюунчимэг өөрөө хоёр хүбүүтэй, нүхэрынь барилгашан, табан жэлэй саана һайн гэр байра абаһан, бүхы хэрэгтэй юумэн бии гэжэ ажалаараа, ажабайдалаараа сэдьхэлээ ханангяар хөөрэхэдэнь, бидэшье баясаа, баярлаа һэмди. «Ажалай алдар соло» гэһэн ревсомолой хүндэтэ тэмдэгтэ хүртэһэн Оюунчимэг 1983 ондо Монголой Арадай Революционно партиин гэшүүн болоо. Эрхим ажалайнгаа түлөө нёдондо Советскэ Союз айлшалха эрхэдэ хүртэһэн байгаа.

— 21 хоногой туршада яһала ехэ юумэ үзэгдөө. Мүнөөшье болотор Киевэй сэсэг набшаар надхаһан үйлсэнүүдые гайхажа ябагшаб. Москвагайхидай хүндэмүүшэ ёһо заншал ухаанһаам гарадаггүй. Эрхүүгэй нэгэ металлургическа заводто залуушуултай уулзалгые мартахагүйб гэжэ һанагшаб. Хэды хүхюу согтой байгаа һэм: хани барисаанай эб найрамдалай ород, совет, монгол, дуунууд мүнөөшье шэхэндэм шэнхинэжэ байһаар һанагдадаг...

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь июлиин 11-нэй номерто).

Трикотаж хубсаһа нэхэдэг фабрика мүн лэ энэ ноохо болбосоруулдаг предприятинуудай нэгэдэлдэ ородог. Энэ фабрика һаяхан хүдэлжэ эхилээ. 1983 оной январиин 31-дэ, түсэбөөр хараалагдаһан болзорһоо 2 һара урид фабрика хүдэлжэ эхилһэн.

Тус фабрикые интернациональна коллектив байгуулаа. Шэнэ үйлэдбэри гурбан цехһээ бүридэнэ: нэхэлгын, эсхэлгын, оелгын. Улаан-Баатарай ээрэлгын фабрикын утаһан эндэ гол түлэб хэрэглэгдэдэг. Трикотаж нэхэдэг фабрикын 700 ажалшадай олонхинь залуушуул, тэдэнэр манай ороной болон Чехословакиин предприятинуудта мэргэжэл шудалһан. Мүнөөшье эндэ 22 совет инженернүүд дүй дүршэлөө халан үгэжэ байнаар. Тэдэнэй тоодо Л. М. Роненсон Таллинһаа, Г. А. Соболева Нальчигһаа ба бусад фабрикын хүдэлмэрилэгшэд коллектив дотор хүндэтэй, ёнотой һурган хүмүүжүүлэгшэд болонхой. Һаяхан ашаглалгада үгтэһэншье һаа, эндэ ажал хүдэлмэриин таарамжатай эрхэ байдал зохёохын тула нилээд ехэ оролдолго гаргаһаниинь эли һэн. 100 хүнэй нэгэн доро эдеэлхэ столово, эмшэлэлгын пункт, улаан булан, библиотекэ болон бусадшье хэрэглэмжэ хангалгын алба бии.

— Үнгэрэгшэ жэлдэ манай фабрикада нүхэр Ю. Цэдэнбал ерэжэ, коллективэй ажабайдалаар һонирхоо, тобшо тодорхой заабаринуудые үгөө һэн. Хүүгэдэй хубсаһа оёхо гэһэн тусхай даабари бидэндэ үгэһэн юм, тэрэ даабариень манай коллектив үлүүлэн дүүргэһэн тухай элидхээ һэн, — гэжэ фабрикын директор А. Зумаа хөөрэнэ. Үнэхөөрөөшье, Улаан-Баатарай, Дарханай, Мүрэнэй дэлгүүрнүүдтэ хүүгэдэй элдэб янзын нэхэмэл хубсаһанай тон хямда сэнтэйгээр худалдагдажа байхыень хаража, энэ фабрикын бүтээһэн зүйлнүүд байһандань урмашаа һэмди. Саашадаа фабрика үйлэдбэреэ улам үргэдхэжэ, хариин оронуудта продукцияа худалдахаар хараална. Венгриһээ, Польшоһоо захилнууд орожо эхилэнхэй юм байна.

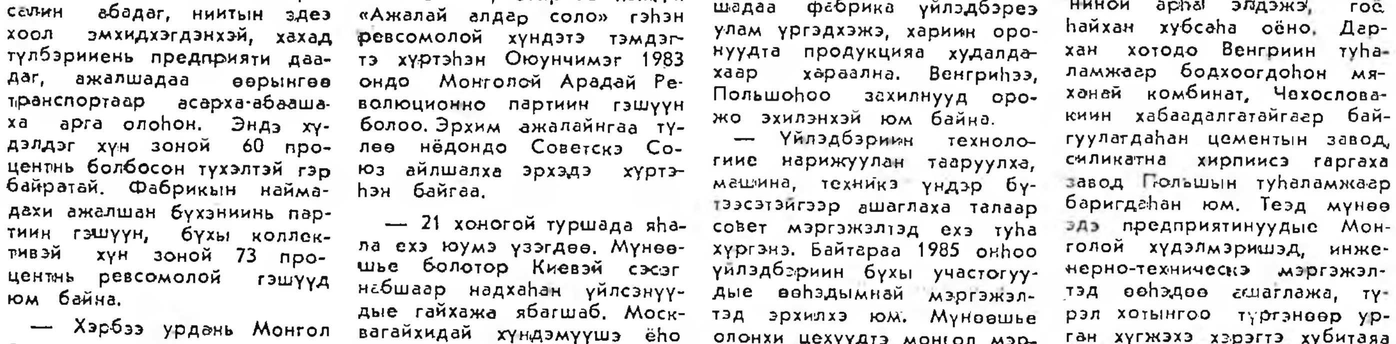
— Үйлэдбэриин технологиие нарижуулан тааруулха, машина, техникэ үндэр бүтээсэтэйгээр ашаглаха талаар совет мэргэжэлтэд ехэ туһа хүргэнэ. Байтараа 1985 оноһоо үйлэдбэриин бүхы участогуудые өөһэдымнай мэргэжэлтэд эрхилхэ юм. Мүнөөшье олонхи цехүүдтэ монгол мэргэжэлтэд хүтэлбэрилэгшэдөөр томилогдонхой, — гээд директор мэдээсэбэ. Нүхэр А. Зумаа өөрөө Ленинградай С. М. Кировэй нэрэмжэтэ текстильнэ институт 1968 ондо дүүргэһэн, хэды залуушье һаа, хөөрэлдөөнэй үедэ орожо ерэһэн хүнүүдтэй зүбшэхэдөө бүхы ушар байдал мэдэхэ эхэнэр байһандань этигэхээр һэн.

Богонихон саг соо ажалай түрүүшүүл, һурган хүмүүжүүлэгшэд болож тодорһон хүнүүд эндэ үсөөн бэшэ. МНРП-гэй гэшүүд С. Энхтуяа, Ц. Оюунчимэг болон бусад мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ дабшана гээд фабрикын Хүндэлэлэй самбарта бэшээтэй.

Монголой Арадай Республикын Дархан хото тухай дуулаагүй хүн үгыл байха. Түмэр замай багахан станциин түбхинэһэн газарта хэдыхэн жэлэй туршада үльгэр домогтол хэлэгдэдэг шэнгеэр урган бодоһон энэ хото ороной экономикодо болон соёл культурада нилээд ехэ удха шанартай болоһон. Мүнөө үедэ Дархан хотын предприятинуудта республикын промышленностиин үйлэдбэрилдэг продукциин 10 процент абтана. Бүхы малтагдадаг нүүрһэнэй, барилгын материалнуудай хахадынь, электрын элшэ хүсэнэй дүрбэнэй нэгэ хубинь эндэ абтадаг гээд тоо бүридхэлэй дансанууд соо хэлэгдэнэ. Социалис аха дүү оронуудай интернациональна хани барисаан гээшэ юун бэ гэһэн асуудалда Дархан хотын түүхэ бодото харюу үгэхэ байна. 1961 оной октябриин 17-до КПСС-эй XXI съездын нээгдэһэн үдэр Дархан хотын түрүүшын байшангай һуури табигдаһан байха юм. Советскэ Союзай, Болгариин, Польшын, Венгриин, Чехословакиин хабаадалгатайгаар эндэ үргэн ехэ барилга эхилжэ, хүнгэн, эдеэ хоолой, электрын элшэ хүсэнэй болон бусад һалбаринуудай предприятинууд бодхоогдоһон. «Миин ганса барилга хэхэгүй, харин һургаха» гэһэн зорилго аха дүү оронуудай мэргэжэлтэд урдаа табижа, монгол залуу хүдэлмэришэдтэ баян дүй дүршэлөө харуулһан, һургаһан байха. Арбаад мянга гаран залуу дарханайхид «өөһэдыгөө «совет мэргэжэлтэдэй шабинар гээшэбди гэжэ омогорходог юм. ТЭЦ, Шарын-Голой нүүрһэнэй уурхай, гэр байра барилгын Л. И. Брежневэй нэрэмжэтэ комбинат — эдэ бүгэдэ совет-монгол хани харилсаануудай гэршэнүүд гээшэ. Нэхы дэгэл, хубсаһа оёдог Г. Димитровэй нэрэмжэтэ фабрика Болгариин туһаламжаар баригдаһан, жэлдээ 15 миллион хониной арһа элдэжэ, гоё һайхан хубсаһа оёно. Дархан хотодо Венгриин туһаламжаар бодхоогдоһон мяханай комбинат, Чехословакиин хабаадалгатайгаар байгуулагдаһан цементын завод, силикатна хирпиисэ гаргаха завод Польшын туһаламжаар баригдаһан юм. Теэд мүнөө эдэ предприятинуудые Монголой хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ мэргэжэлтэд өөһэдөө ашаглажа, түрэл хотынгоо түргэнөөр урган хүгжэхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулжа байнхай. Эндэл социалис экономическа нэгэдэлэй булюу һайн шэнжэнүүдынь эли тодоор харагдана.

Р. ГАРМАЕВ.

(Түгэсхэлынь хожом гараха).

Дархан хотын гостиница. Д. ЦЭРЭНЖАВАЙ зураг.

ЖАРГАЛТА БАЙДАЛДА МАГТААЛ

РОССИН ГҮРЭНЭЙ БҮРИДЭЛДЭ БУРЯАД ОРОНОЙ ҺАЙН ДУРААРАА ОРОҺООР 325 ЖЭЛЭЙ ОЙН ХҮНДЭЛЭЛДЭ ЗОРЮУЛАГДАҺАН, «РОССИТАЙ ХЭТЭ МҮНХЭДӨӨ» ГЭЖЭ НЭРЛЭГДЭҺЭН УРАН ҺАЙХАНАЙ ВЫСТАВКЭ Ц. С. САМПИЛОВАЙ НЭРЭМЖЭТЭ УРАН ЗУРАГАЙ МУЗЕЙН ЗАЛНУУДТА ДЭЛГЭЭГДЭБЭ.

XVIII зуун жэлһээ XX зуун жэлэй эхин хүрэтэрхи хугасаагай ородой искусствын бүтээлнүүдээр дурсагдаһан экспозици нээгдэнэ. (Эдэмнай хадаа Ородой музейн ба Третьяковско галерейн манай музейдэ бэлэг болгон дамжуулһан зурагууд һэм шуу даа).

Саашаа ябахадаа, ород совет искусствын элитэ ехэ түлөөлэгшэдэй бүтээлнүүдтэй танилсанабди. Дэлхэй дээрэхи түрүүшын социалис гүрэнэй байгуулалтын түүхэдэ, совет засагай тогтоолгодо зорюулагдаһан ехэ захатануудай дундаһаа А. М. Рудневай «Ленин ба Крупская», В. Прагерай «Ленин залуу уран зураашадай дунда», К. А. Вяловай «Аврорын дохёо» гэһэн зурагуудые тэмдэглэхээр. Тэрэшэлэн К. Ф. Юоной, П. П. Кончаловскиин, А. В. Туржанскиин, Н. А. Пластовой, мүн С. Х. Юнтунен, В. К. Бялыницкий-Бируля, В. Гаврилов гэгшэдэй зурагууд совет уран зурагай искусствын классическа бүтээлнүүд гэжэ тоологдоно. Ородой реалис искусствын эрхим ёһо заншалнуудые баримталан, «ехэ гарай» эдэ уран бэлигтэн бодото совет байдалые, манай үеын хүнэй сэдьхэл абариие айхабтар этигэмээр зураглан дамжуулна. Эхэ орондоо, түрэл арадтаа, тэдэнэй багашье, ехэшье хэрэгүүдтэ уран зураашадай хэр зэргээр дурладаг байһые уянгата пейзажнуудаарнь тухайлхаар. Ю. Кугачай «Сабшагдаһан нуга», Е. Коневой «Сирень», Б. Бялыницкий-Бирулиин «Пейзаж», В. Токаревой «Үглөөгүүр» гэһэн пейзажнуудтай. байгаалиие харуулһан бусадшье зурагуудтай танилсахадаа, ородой байгаалиин онсо һайхан шэнжэнүүдые, хизааргүй үргэн тала дайдыень, нуга сабшалангуудыень, мүнгэлиг нюрууга нуур, далайнуудыень сэдьхэлээрээ мэдэрһэн мэтэ болонобди...

Буряад арадтамнай эрхэ сүлөө олгоһон Октябриин Агууехэ революци шэнэ, социалис түхэлэй искусствын мүндэлэн хүгжэлгэдэ нүлөөлһэн байна. Ородой искусствын реалис ёһо заншалнуудые халан абахынгаа хажуугаар, элинсэг хулинсагуудһаань дамжан ерэһэн арадай заншалта искусствые Совет Буряадай уран бэлигтэн саашадань хүгжөөхые эрмэлзэнэ.

Буряадай мэргэжэлтэн искусствын үндэһэ һуурииие табигшадай тоодо Ц. С. Сампилов, Р. С. Мэрдыгеев, Г. Е. Павлов, И. Н. Дадуев, Е. А. Хангалов, И. А. Аржиков, А. И. Тимин, А. А. Окладников, Ф. И. Балдаев гэгшэдые нэн түрүүлэн нэрлэнэбди. Буряадаймнай соёлой совет үеын хүгжэлтэдэ эдэ уран зураашадай зохёохы ажал нилээд ехэ нүлөө үзүүлһэн байха юм. Буряад зоной урданай байдалые харуулһан бүтээлнүүдэй дундаһаа И. Аржиковай «Бөө эмнэдэггүй — гэмтэдэг», И. Дадуевай «Үнгэрһэн сагай байдал», Е. Хангаловай «Хэрэнэй дасан» гэһэн ехэ-ехэ захатануудые, шэнэ сагай шэнжэ шарайе харуулһан зурагуудһаа Ц. Сампиловай «Ленинскэ десятика», «Ликбез», Е. Хангаловай «Түнхэнэй долоон жэлэй һургуули», Р. Мэрдыгеевэй «Баян тала» гэхэ мэтэнүүдые онсолон тэмдэглэхээр.

Эдэ уран зураашадай зохёохы ажалай үшөө нэгэ һонирхолтой шэнжэнь гэхэдэ, залуу бэлигтэндэ баян дүршэлөө дамжуулга болоно. Буряад совет искусствын хүгжэлтэ дурсагдагша мастернуудай зохёохы бэлигэй хурсадалгаһаа, зураашадай зэргэ шэнэ, залуу хүсэнэй нэмэн ерэлгэһээ сэхэ дулдыдана ха юм.

Дурсагдаһан выставкэдэ 60 ба 70-дахи онуудай, мүн 80-дахи онуудай эхин хугасаагай искусство үргэнөөр харуулагдана. Энэмнай хадаа буряадай мастернуудай зохёохы хүсэнэй түлэгтөө ороод байһан хаһа бшуу. Энэл үеэр Буряадай Уран зураашадай холбооной зэргэдэ Москвагай, Ленинградай, Киевэй, Ригын болон бусадшье хотонуудай тусхай дээдэ һургуулинуудые дүүргэжэ ерэһэн мэргэжэлтэд нэмээ.

Уран зураг, скульптура, станкова, номой болон журнальна графика, театральна шэмэглэлгын, гар урлалай, плакадай искусство—эдэ бүгэдэ тус экспозицидэ үргэнөөр харуулагдаһан байха юм.

Эдирхэг наһанай эрмэлзэл зоригые, ажалай үдэрэй халуун амисхаалые, совет хүнэй сэдьхэл ухаанай баялигые Буряадаймнай зураашад магтан дууладаг байна. РСФСР-эй арадай уран зурааша А. Н. Сахаровскаягай, тэрэшэлэн А. Р. Бритовагай бүтээлнүүдтэ республикымнай зохёохы интеллигенциин эхэнэр түлөөлэгшэдэй үнэншэмэ һайхан образууд зураглагданхай. Тиихэдэ Буряадай АССР-эй арадай уран зурааша Ю. Чирковой «Социалис Ажалай Герой Н. Тогмитовагай дүрэ зураг», «Һур харбалгаар республикын чемпион Б. Бальчиновай дүрэ», мүн РСФСР-эй арадай уран зурааша А. Казанскиин бүтээһэн «ЗММК-гай хүдэлмэришэн А. Ворониной дүрэ», «А. П. Трифоновагай дүрэ», А. Даржаевай зураһан «Мүнгэшэ дархан П. Намсараевай дүрэ» эдэ бүхы дүрэ зурагуудта манай үеын ажалша бэрхэ хүнэй образ имагтал психологическа талаар бэшэ, харин хэдэг ажалаарнь, юрэнхы ажабайдалаарнь тайлбарилагдаһан байха юм. Тэрэшэлэн, РСФСР-эй арадай уран зурааша А. Окладниковай «Финляндида байһан большевигүүдэй Ленинтэй уулзалга», «Россиһаа абтаһан мэдээсэлнүүд», Буряадай АССР-эй арадай уран зурааша К. Дульбеевэй «Буряадай коммунарнуудай түрүүшын хабар», «Соведүүд Буряад орондо» гэһэн тематическэ ехэ зурагууд, республикын габьяата уран зурааша В. Архипов, И. Стариков залуу бэлигтэн Б. Тайсаев гэгшэдэй БАМ-ай барилгашадта зорюулһан графическа хуудаһанууд, республикымнай габьяата уран зурааша Э. Аюшеевэй «Бидэнэр шэнэ дэлхэй тогтоохобди» гэһэн плакат-триптих—эдэ бүгэдэ выставкымнай гол темэдэ харюусаһан бүтээлнүүд мүн.

Буряад ороной социалис байгуулалтада, арадаймнай урданай ба мүнөөнэй байдалда РСФСР-эй арадай уран зурааша Д-Н. Д. Дугаровай захатанууд зорюулагдана. Буряадай уран зурагай искусствын шэнэлэн хубилжа, дам с ашадаа хүгжэжэ байһаниие тэрэнэй «Совет засагай түлөө», «Үнгэрһэн саг» гэһэн хоёр триптих, «Эхин» («Түрүүшын трактор») гэһэн ехэ зураг, бусадшье олон бүтээлнүүд эли тодоор гэршэлнэ. А. Казанскиин үргэн ехэ пейзажнуудтай танилсахадаа, уран зураашын сусашагүй бэдэрэлгэнүүд тухай мэдэжэ абанабди. Харин Буряадай АССР-эй арадай уран зурааша С. Ринчинов зохёохы иимэ бэдэрэлгэнүүдые нилээдгүй хэһэнэйнгээ удаа, бусалма улаан будагуудаар «Сарма», «Хонишод», «Сурхарбаан» гэһэн романтическа шэнжэтэй захатануудые бүтээһэн байна.

А. Окладниковай «Совет сэрэгүүдэй Ехэ Хингааниие дабалга», РСФСР-эй габьяата уран зурааша, Советскэ Союзай Герой Г. Москалёвой «Дунай мүрэнэй түлөө тэмсэл» гэһэн зурагуудаар, уран зураашад Б. Садыков, Г. Купцов, Г. Налабардин, В. Грищенко гэгшэдэй бүтээлнүүдээр Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуувехэ дайнай темэ выставкэ дээрэ харуулагдана.

Эхэ оронойнгоо, түрэл хизаар дайдынгаа һайханиие М. Оленников, Э. Аюшеев түрүүтэй мэдээжэ уран зураашад пейзажна бүлэгүүдтээ зураглана.

Ч. Шенхоров, А. Цыбикова, Б. Доржиев, Л. Семенов болон республикымнай бусад залуу уран зураашадай бүтээлнүүд выставкэдэ олоор дурадхагдаа. Байгалай үмэнэхи хизаар дайдын дабтагдашагүй һайхан шэнжые залуу зурааша Ч. Шенхоровой пейзажууд дамжуулна. («Үдэшэ», «Наранай оролго», «Минии хизаар» гэһэн зурагуудыень эндэ нэрлэлтэй).

Тиихэдэ Буряадай АССР-эй габьяата уран зурааша А. Цыбиковагай бүтээлнүүд һолонгошуу һайхан үнгэ будагаараа, уран зохид найруулгаараа, гүнзэгы удхатай образуудаараа онсо илгардаг байха юм. «Гэсэрэй газар дайдада», «Ехэ натюрморт», «Тугасай үдэтэй натюрморт», «Гоуджекит, апрелиин 2» гэһэн бүтээлнүүдынь выставкэдэ дурадхагдаа.

Аха дүү ород, буряад арадуудай нангин нүхэсэлые уран зураашад А. Тимин, И. Алтаев гэгшэд «Анда нүхэсэлэй эхин дээрэ», «Таряашад», «Һаалишад» гэһэн захатануудаараа магтан дуулаһан байна.

Мүнөө үеын скульптурын һалбаран хүгжэлтэ манай эрхим мэргэжэлтэн Г. Васильевай («Мори һургалга», «Эхэ», «Хоца Намсараевай хүрэг»), Э. Цыденовэй («Эхэ Буряадни») нэрэнүүдтэй нягта холбоотой. Арадайнгаа үндэһэн искусствые, аман зохёолойнь баялигые, ёһо заншалнуудыень гүнзэгыгөөр шудалхатайгаа хамта мүнөө үеын хүнэй мэдэрэл бодолтойгоор тэдэнэр скульптурануудаа урлана бшуу.

Керамист А. Хомяков (Буряадай АССР-эй арадай уран зурааша) бага хэмжээнэй скульптурануудые бүтээхэдээ, мүн лэ арадай урлан шэмэглэлгын искусстватай холбоо барисаатайгаар хүдэлдэг байна. «Ёохор», «Хоор», «Эхэ», «Хонишоной дуун», «Барилдаашад» гэһэн бүтээлнүүдтээ тэрэ буряад арадай ажабайдалай үзэгдэлнүүдые шадамараар зураглаһан байха юм.

Мүнөө сагта графика гээшэ Буряадай уран зурагай искусствын айхабтар түргэнөөр хүгжэжэ байһан янза түхэл болонхой. Дурсагдаһан выставкэдэ А. Окладникова, Е. Неволина, Г. Москалёв, А. Сахаровская, И. Стариков, Д. Пурбуев мэтын мэдээжэ графигуудаймнай линогравюранууд, офортнууд, үнгэтэ литографинууд табигдаа.

Тэрэшэлэн гар урлалай искусствын янза бүриин бүтээлнүүд, тусхайлбал, модоор, мүнгөөр урлан һиилэгдэһэн зүйлнүүд, ноохоор, адуунай дэлһээр нэхэгдэһэн гобеленүүд, керамическа бүтээлнүүд, шаажан амһартанууд мүнөөдэрэй экспозицидэ онсо һууриян эзэлээ. Р. Жимбиева, В. Базаров, Т. Тимина, С. Ринчинова, В. Бадмаева, Д. Эрдынеев, Э. Манзаров, Е. Зонхоева, Н. Эрдынеева болон бусад мастернуудай бүтээлнүүд выставкэдэ ерэгшэдые хужарлуулаа.

Иигэжэ Буряадаймнай бэлигтэйшүүл удха түгэлдэр, уран найруулгатай бүтээлнүүдээ выставкэдэ дурадхажа, ойн баярай һайндэрые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтаба гээшэ. Ородой болон буряадай оюун бэлигтэ совет мастернуудай эрхим бүтээлнүүдэй харуулагдажа байһан залнууд соо ёнотой һайндэрэй, баяр жаргалангай, хани халуун харилсаанай оршон байдал тогтонхой.

Ю. ХУДУГУЕВА,
Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ Уран зурагай музейн ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэ.

ТАСС АПН
ХИЛЫН СААНАҺАА

ҮНДЭР СЭГНЭЛТЭ

НЬЮ-ЙОРК. Эб найрамдалые бэхижүүлхэ, буу зэбсэгүүдые хуряаха, гүрэнүүдэй хоорондохи адли тэгшэ харилсаае үргэдхэхэ талаар шэглүүлэгдэһэн Советскэ Союзай хүсэлэл оролдолгонуудые ООН-ой Генеральна секретарь Х. Перес де Куэльяр үндэрөөр сэгнэбэ.

ООН-ие эмхидхэн байгуулагшадай нэгэн, Аюулгүйн Соведэй саг үргэлжын гэшүүн болохо Советскэ Союз уласхоорондын энэ эмхиин ажал ябуулгада элитэ ехэ үүргэ дүүргэдэг юм гэжэ Х. Перес де Куэльяр ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө мэдүүлбэ. «Буу зэбсэгүүдые хуряаха талаар СССР илангаяа шухала үүсхэлнүүдые саг үргэлжэ гаргажа байдаг юм», — гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Буу зэбсэгүүдые, илангаяа ядерна зэбсэг бүтээн гаргалгые зогсоохо, буу шуу, зэбсэгтэ хүсэнүүдые хороожо эхилхэ гээшэ арадуудай ехэ хүсэлэн болоно гэжэ тэрэ хэлэбэ. «Буу зэбсэгүүдые, нэн түрүүн ядерна зэбсэг нөөсэлгэ хүн түрэлтэнэй ерээдүйдэ ехэ аюул тохёолдуулна. Тиимэһээ буу зэбсэгүүдые хуряахые туйлаха шухала».

Олон жэлэй турша соо Советскэ Союз буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые болюулха, хуряаха талаар шухала дурадхалнуудые оруулжа байна, гэбэ.

АДА ДАЛАЙДА—АМГАЛАН БАЙДАЛ

Дундада далай дээрэхи байдалай орёо түгшүүрилтэй болоһондо һанаагаа зобожо байһанаа конференци дээрэ баталагдан абтаһан дүнгүүдые согсолһон мэдээсэл дотор хэлэгдэнэ. Бэеэ дааһан байдалтай гүрэнүүдэй дотоодын хэрэгүүдтэ империализмын ба шэнэ түхэлэй колониализмын хүсэнүүдэй хабаадалсалга, американ ядерна шэнэ ракетэнүүдые Сицилидэ тараан тодхолго, мүн США-гай дэмжэлгээр Израилиин Дүтын Зүүн зүгтэ бэелүүлжэ байһан эээрхэг түримхэй, дээрмэдэхы ябуулганууд зүрхэ сэдьхэл илангаяа ехээр хүдэлгэнэ гэжэ документ дотор заагдана.

Буу зэбсэгүүдые хуряаха, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха талаар шэглүүлэгдэһэн бодото алхам хэхын түлөө, уласхоорондын түгшүүрилые һуларуулхын түлөө, булимтаран эзэмдэһэн бүхы араб газар дайдада дээрэһээ Израилиин гаргагдаһанай, Палестинын араб арадта үндэһэн эрхэнүүдые олгоһоной үндэһөөр Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалые үнэн зүбөөр, батаар шиидхэхын түлөө тэмсэхэбди гэжэ конференцидэ хабаадагшад мэдүүлбэ.

МОНГОЛДО ҺАЙНДЭР БОЛОБО

УЛААН-БААТАР. Монголой Арадай революциин 63 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаан июлиин 10-да эндэ болобо. МНРП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, МНР-эй Арадай Ехэ хуралай Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. Цеденбал, МНРП-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ж. Батмунх, республикын парти, правительствын бусад хүтэлбэрилэгшэд тэрээндэ хабаадаһан байна.

Монголой Арадай Республика социалис хани нэгэдэлэй бүрин эрхэтэ гэшүүн юм гэжэ суглаан дээрэ тэмдэглэгдээ. МНР Советскэ Союз болон бусад социалис оронуудтай аха дүүгэй хани барисаагаа, али бүхы харилсаа холбоогоо залан сэхээр хүгжөөнэ, уласхоорондын коммунис, хүдэлмэришэнэй ба национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнүүдтэй интернациональна һаналаа нэгэдэлгээ бэхижүүлнэ.

Революционно туйлалтануудаа хамгаалдаг, эб найрамдалай, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хуряахын түлөө, империализмын ба эээрхэн зонхилолгын хүсэнүүдтэ эсэргүүсэн тэмсэдэг арадуудай тэмсэлтэй хэлбэрингүй һаналаа нэгэдэнги байһанаа монгол арад мэдүүлнэ.

Советскэ Союз, социалис хани нэгэдэлтэ бусад оронууд бүхы хүн түрэлтэнэй үндэһэн аша туһада харюусаһан бүтэмжэтэй һайн, шухала дурадхалнуудые саг үргэлжэ оруулна. Аха дүү социалис оронуудай партинуудай, правительствануудай эб найрамдалта гадаадын политикые, бодото ажал ябуулгые МНРП болон МНР-эй правительство бүрин хүсэдөөр дэмжэнэ гэжэ суглаан дээрэ тэмдэглэгдээ.

Монголой Арадай Революциин ойдо зорюулагдажа, В. И. Ленинэй памятнигай, Д. Сүхэ-Баатарай, Х. Чойбалсанай бунханай дэргэдэ, мүн Зайсан хада дээрэхи совет сэрэгшэдтэ бодхоогдоһон хүшөөдэ веногууд табигдаба.

ҺАНААГАА ЗОБОЖО БАЙҺАНАА МЭДҮҮЛНЭ

БЕРЛИН. Буу зэбсэгүүдые, илангаяа ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые үрдилдэн бүтээлгэһээ уламжалан, уласхоорондын байдалай орёо түгшүүрилтэй болоһондо һанаагаа зобожо байһанаа СЕПГ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, ГДР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Э. Хонеккер, хани ёһоной албанай хэрэгээр ГДР-тэ ерээд байһан Грециин премьер-министр А. Папандреу эндэ мэдүүлбэ.

Ерээдүйдэ хүн түрэлтэндэ амгалан тайбан байдал хангаха гээшэ мүнөө үеын гол зорилго болоно гэжэ хоёр тала тэмдэглээ. Замбуулинай дайдада буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зайсуулан сараха талаар дары хэмжээнүүдые абаха тухай СССР-эй дурадхалые тэдэнэр һайшааба.

Зүүн ба баруун оронуудай хоорондо политическэ хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэ гээшэ ашатай туһатай гэжэ хоёр тала тэмдэглээ. Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зогсоохо, зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хуряаха талаар үргэн ехэ хэмжээнүүдые абаха шухала гэжэ хоёр тала тэмдэглээ. Балканда, Хойто Европодо, энэ түбиин бусад хубинуудта ядерна буу зэбсэггүй зононуудые байгуулха гээшэ ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хуралгын, этигэл найдалые бэхижүүлгын хэрэгтэ шухала хубита болохо байна гэжэ хөөрэлдөөн дээрэ тэмдэглэгдээ.

Ондо ондоо социально-экономическа байгуулалтатай гүрэнүүдэй хоорондохи һайн харилсаан эб найрамдалые бэхижүүлхэ, уласхоорондын харилсаае хүгжөөхэ хэрэгтэ горитой хубитаяа оруулха байна гэжэ Э. Хонеккер, А. Папандреу ГДР-эй ба Грециин хоорондохи харилсаа холбооной һайнаар хүгжэжэ байһые сэдьхэлээ ханангяар тэмдэглэбэ.

Дуун... Анха түрүүшын дууе найруулан гүйсэдхэһэн хүн тухай нэгэшье баримта манда байхагүй. Тиимэһээ дуун гээшэ арад зоной аман зохёолой нэгэ зүйл болон, арадай дунда бии болоһон гэжэ эрдэмтэд тоолодог. Дуун хадаа уйдхар гашуудалые зөөлэрүүлдэг, баяр баясхаланиие хубаалдадаг шэдитэй гүн сэдьхэлэймнай толи ха юм...

Хүхэ ногоон хибэсээр хушагдаһан үргэн дэлюун Буряад оронноймнай баян дэлгэр хизаарта хурдан хүлэгэйнгөө түргэн туруунуудай түбэрөөнэй дабтаса доро гү, али сагаан эдеэнэй билтарма хурим түрэ дээрэ түрэл буряад арадайнгаа уянгата дуунуудые бахархан шагнаагүй, өөрөөшье, хангюурдаагүй хүн зон байха юм аал? Хэр угһаа хойшо элинсэг хулинсагуудһаамнай дамжажа ерэһэн басаганай, бэһэлигэй болон бусад дуунуудай һайханиинь сэгнэшэгүй бшуу.

Булагай эхиндэ
Бууралхан үнгын сэсэрлиг
Буурсагайнгаа наринда
Хиисээ — хиисээ найгана.
Сэлэнгын эхиндэ
Сэнхирхэн үнгын сэсэрлиг
Шэлбэснэйнгээ наринда
Хиисээ — хиисээ найгана.

Энэ бэһэлигэй дуунда түрэһэн тоонто нютагайнгаа гоё һайханиие магтан түүрээжэ, харида хадамда ошохоёо байһан эжэл басагандаа нютаг нуга тухайгаа нүхэд басагадынь дуулажа үгэнэ. Мүн лэ тиихэдэ «Бэһэлиг нюуха» гэһэн урданай нааданда хурим түрэдэ ерэгшэд хоёр можо болоно таһараад, нааданай ёһо гуримые сахин, хэды гуниггтай, уянгата, шог зугаатайшье дуунуудаараа андалдажа, түрэл арадайнгаа аман зохёолой дээжые салгидуулнаб. Харин залуушуул болон наһажаал хүнүүдэй гар гараа шангаар барилсажа, дүхэриглэһэн ёохорой нааданда бүришье һайхан аялга дуунууд сортоотойгоор зэдэлдэг гээшэб...

Тохойн шэнээн газарта
Тойрон байжа хатарая,
Тэндэ һууһан залуушуул
Ерыт, манай ёохорто...

Буряад арадай аман зохёолой зүйлнүүд — оньһон болон хошоо үгэнүүд таабаринууд, мүнхэ сэсэн юрөөлэй үгэнүүд, онтохон болон үльгэрнүүд, тиихэдэ дуунууд мүнөөнэй шэнэ үе сагта өөрын өөрсэ шэнжэ шанартай болоно байна гэжэ һанагдана. Аман үгын шэнэ зохёолнуудые арад зоной найруулан, тэдэнэй олондо мэдээжэ болоходо, хуушанаймнай онтохон болон дуунууд, ёһо заншалнууд мартагдажа, зариманиинь өөр тухайдаа мүр сараа үлөөнгүйгөөр үгы болошоно ха юм. Мүн лэ нүгөөдэ зариманиинь республикымнай хэдэхэн нютагта ехэ хүгжэлтэ абажа, олоной анхаралда хүртэдэг болонхой.

Магад энэшье ушарһаа уламжалан дуунай һайндэрнүүдтэ, илангаяа жэлдээ нэгэ удаа үнгэргэгдэдэг арадай аман зохёолой республиканска һайндэртэ хүн зон олоороо суглардаг байжа болоо. Мүнөө үедэ мартагдажа байһан шахуу хэзээни урданай нютаг нугынгаа дуунуудые, ёохор,

ДУУН — ГҮН СЭДЬХЭЛЭЙМНАЙ ТОЛИ

(АРАДАЙ АМАН ЗОХЁОЛОЙ ҺАЙНДЭРҺӨӨ РЕПОРТАЖ)

нааданиудые наһажаал үбгэд, хүгшэдһөө бэшэжэ абаад, ямаршье шэнэ найруулга, хубилалтада оруулангүй, хэтэ, хутага болон шэмэглэлэй элдэб эсын зүүдхэлнүүдээр гоёһон заншалта буряад хубсаһатай хүнүүдэй хатарха зуураа эдэ дуунуудые хангюурдахыень харахада, хэды зохид байдаг бэ!

Энэ наратай дулаахан үдэр Дээдэ-Онгостойн үзэсхэлэнтэ нэгэ буланда оршодог этнографическа музейн һиилэгдэһэн, үнгын будагуудаар зураглаһан угалзануудтай үүдэнэй дэргэдэ үнэхөөрөөшье зон олоороо сугларанхай байба. Уданшьегүй оркестр наадажа, үүдэнэй үргэнөөр сэлигдэхэдэ, һайндэртэ хабаадахаяа ерэһэн бүхы коллективүүд дүхэриглэн гараба.

— Хүндэтэ нүхэдүүд! Хании нүхэсэлэй, хани барисаанай гоё һайхан һайндэр — Россин гүрэнэй бүридэлдэ Буряад ороной һайн дураараа ороһоор 325 жэлэй ойн баяраар дашарамдуулан партиин обкомой, республикын Верховно Соведэй Президиумэй болон Министрнүүдэй Соведэй зүгһөө та бүгэдые үнэн зүрхэнһөө амаршалнаб, — гэжэ Буряадай АССР-эй соёлой министр, республикын арадай поэт Д. З. Жалсараев хэлэнэ. — «Эхэ Росси, Эхэ Буряад орон» гэһэн шүлэг соо «дуун хадаа арадай гүн сэдьхэл» гэһэн үгэнүүд бии. Энэ гүн сэдьхэл гээшэ арадуудай бата нэгэдэлые бүри шангадхаха, бэхижүүлхэ агуу ехэ оюун мэдэрэл болоно. Тиимэһээ Россин гүрэнэй бүридэлдэ Буряад ороной һайн дураараа ороһоор 325 жэлэй ойдо зорюулагдаһан арадай аман зохёолой республиканска VI һайндэрые нээхыем зүбшөөгыт! — гэхэдэнь, халуун альга ташалган зэдэлшэбэ.

Удаань һайндэрэймнай айлшан, театрай болон киногой артист В. Новиковто үгэ үгтэбэ. «Танай нютаг газарта, хүн зондо нэн түрүүлэн дохиноб», — гээд, мэдээжэ уран зохёолшо, артист Василий Шукшинай дуратай ород арадай дуу гүйсэдхэбэ. Һүүлээрнь энэ баяр ёһололые хүтэлбэрилэгшэ хүн зониие музейн хашаа руу орохыень уриба.

Ойн баярта жэлэй һайндэртэ хабаадахаяа республикымнай районуудһаа аман зохёолой 19 коллектив ерээ. Тэдэнэр хубааршад, 4 комплексдо бэлиг шадабаряа харуулаа.

Забайкальска комплексын концертые республика дотороо мэдээжэ Улаан-Үдэ хотын «Уряал» гэжэ ансамбль «Угтамжын дуун» гэһэн найруулгаар нээбэ:

Хариһаа бууһан айлшадаа
Хадагаар золгожо
амаршалая.
Холоһоо бууһан
урагуудаа
Хонин төөлэйгөөр угтая...

гэжэ энэ ансамблиин дуунай бүлэгэй хангюурдахада, хүхэ торгон хадагуудые үнжэгэн нарихан гарнуудта бариһан 6 басагад хүнгэн, зөөлэхэн хүдэлсэтэйгөөр амаршалалгын хатар гүйсэдхэнэ.

— Алтан гартаяа наадая!
— гэжэ нэгэнэйнгээ дурадхахада, уряалайхид дэмжэжэ, нааданай маягые баримталан, һонирхолтой наада зугаа харагшадта бэлэглэбэ.

Удаань тус ансамблиин солистнууд Д. Баторов «Түрын дуу», Н. Дондукова С. Ламажапов хоёр «Байсын шулуун», Д-Д. Базаров «Аба эжымни һургуужан» гэһэн арадай дуунуудые хангюурдажа, сугларагшадай халуун альга ташалгада хүртэнэ.

Яруунын районой Эгэтын-Адагай аман зохёолой ансамблиин эхи табигшадай нэгэн Рыгзен Эрдынеевич Раднаев:

Хангай тайгые хүлгүүлэн
Хүхы шубуун донгодог лэ,
325 жэлэй ойе магтуулан
Хонгёо дуунуудаа
дэлгээе,

гэжэ дүхэриглэн зогсоһон хүн зондо хандана. Тиин яруунынхид мүн лэ ёохор наада хэжэ, түрэл арадайнгаа дуунуудые хангюурданад.

Тэдэнэй удаа дуун болон хатарай «Оронго» ансамбль программаяа дурадхана. «Далайдаа» гэһэн ёохор болон бусад хатарнууд, урданай дуунууд һубаринад. Илангаяа залуу дуушадай республиканска конкурсдо илаһан В. Раднаевай «Алирай жэмэс» гэһэн дуун сугларагшадай үндэр сэгнэлтэдэ хүртэбэ.

Забайкальска комплексһоо баруулжаа баяр баясхаланаар дүүрэһэн дуунууд баһал зэдэлнэ. Тэндэшье хүн зоной олон гээшэнь. Хүрэжэ ерэхэдэмнай эвенкнүүдэй урса отогой дэргэдэ, хандагайн арһаар оёгдоһон барбагар малгайтай, угалза хээнүүдээр гоёогдоһон хубсаһа, гуталтай «Осикта» ансамблиинхид наада харуулжа байба. Баунтын районой дуун болон хатарай энэ ансамбль байгуулагдаһаар арбан жэлэй туршада республика дотороо мэдээжэ боложо шадаа. Ансамблиин солист Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Ермил Барановай хонгёо дуун доро хатаршад эвенк хатарай өөрсэ шэнжэ шарайень харуулан, уян нугархайгаар хатарна. Тэдэнэй концертын дүүрэхэдэ, республикын арадай поэт Д. З. Жалсараев түрүүтэй һайндэрэй айлшад ансамблиинхидта дүтэлжэ, харуулһан удха түгэлдэр концертынь түлөө халуун баярые хүргэнэд. Энэ үедэ дуушан Е. Барановтай хэдэн үгэ залгажа хөөрэлдэхэдэмнай, тэрэ:

— Одёро гэдэг эвенкнүүдэй хатар, концертымнай программада гол һуури эзэлнэ. Тэрээнһээ гадна «Манай түрэл хизаар», «Орошоной дуун» гэһэн дуунууд, олон хатарнуудые мүнөө асарбабди, — гэжэ хэлэбэ.

«Осикта» ансамблиин концертын һүүлээр Прибайкальска комплексдо хүрэжэ ерэһэмнай, альга ташалган зэдэлжэ, аман зохёолой «Үльгэр» ансамблиинхидые һайшаан дэмжэжэ байба. Эндэ Захааминай районой Дүтэлүүрэй коллективэй хүтэлбэрилэгшэ Е. Доржиеватай уулзажа, хэдэн асуудал һураһамнай иигэжэ харюусаба:

— Манай коллективэй олонхинь наһажаал зон юм. Долгор Дахалаева, Дари-Цырен Вампилова гэгшэд хүнгэн дорюун, гоё һайхан хоолойтой зандаа, ансамблиимнай гол дуушад юм. Тиихэдэ совет болон арадай дуунуудые гүйсэдхэдэг, залуу дуушадай республиканска V, VI конкурснуудай лауреат Артем Ринчинов, «Амаршалгын дуугаар» концертыемнай эхилнэ. Саашань нэрлэбэл, программадамнай захааминай буряадуудай «Ёохорой дуун», «Алта буляалсаха» гэһэн наадан», «Хандагайн хатар» гэжэ урданай нааданай дуун, «Амаршалгын», «Байгалай долгинууд» гэһэн хатарнууд оронхой. Уданшьегүй альга ташалган шангаар шааяжа, «Үльгэрэй» концерт дүүрэбэ. Эндэ СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай ахамад научна хүдэлмэрилэгшэ Дашинима Санжиевич Дугаровтай танилсажа, ансамбль тухай хөөрэжэ үгэхыень гуйбабди.

— Ансамбльнай РНМЦ-гэй дэргэдэ байгуулагдажа, эхирид, булагад, хори болон хонгоодор буряадуудай аман зохёол суглуулаад, тэрэнээ байһан зандань гүйсэдхэдэгбди. Бидэ мүнөөдэр «Айдуусай», «Осоо», «Һайгуур» гэһэн ёохорнуудые, «Бэһэлиг нюуха», «Дуу андалдаха» гэһэн нааданиудые харуулаабди.

Д-Н. С. Дугаровта һайн һайханиие хүсөөд, шэмээшэгүүдэй комплекс ерэбэбди. Эндэ забайкалиин шэмээшэгүүдэй аман зохёолой арадай хоор, Калиновкын, Куйтунай, Десятниковай Ехэ-Куналейн шэмээшэгүүдэй хоорнууд, Хяагтын районой Шара-Голой хасагуудай ансамбль бэлиг шадабаряа харуулба.

Россин гүрэнэй бүридэлдэ Буряад ороной һайн дураараа ороһоор 325 жэлэй ойдо зорюулагдаһан арадай аман зохёолой республиканска VI һайндэр үнгэрбэ. Һайндэрэй түгэсхэлдэ эмхидхэлэй комитедэй зүгһөө эндэ хабаадаһан коллективүүдтэ, тэдэнэй хүтэлбэрилэгшэдтэ Хүндэлэлэй грамотанууд болон үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаа.

Б. ДАМБАРИНЧИНОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Арадай аман зохёолой «Уряал» ансамбль. 2. «Осикта» ансамблиин дуушан Е. Баранов.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

Спорт

ХҮНГЭН АТЛЕТИКЭ. Дэлхэйн 20 гаран ороной суглуулагдамал командануудай хабаадалгатай уласхоорондын мүрысөөн Ирландиин ниислэл — Дублин хотодо боложо байна. СССР-эй суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдажа, Буряадай багшанарай институдай студент, уласхоорондын классай спортын мастер Александр Костецкий энэ ехэ мүрысөөндэ хабаадана. Тэрэ СССР-эй чемпионадта мүнгэн медаляар шагнагдаһан, тээсгэн Киев хотодо үнгэргэгдэһэн бүхэсоюзна мүрысөөндэ 800 метртэ 1 минута 45,17 секунда саг харуулжа, дүрбэдэхи һуури эзэлһэн юм.

* * *

Хүнгэн атлетикээр «Хани барисаан» гэжэ уласхоорондын ехэ мүрысөөндэ хабаадаха зорилготойгоор һуралсал-һорилго хэхээ манай республикын бэлигтэй бэрхэ атледүүд — уласхоорондын классай спортын мастернууд Т. Позднякова, П. Яковлев, спортын мастернууд Г. Темников, Е. Ситникова., О. Рымарева гэгшэд Москва шадархи Подольск хото ошобо. Эндэхи олимпийскэ баазада РСФСР-эй габьяата тренер В. Д. Доминной хүтэлбэри доро тэдэнэр һорилго-бэлэдхэл хэхэ байна.

* * *

Совет бэлигтэй бэрхэ хүнгэн атлет А. А. Пугачевскиин дурасхаалда зорюулагдаһан бүхэсоюзна мүрысөөн Рязань хотодо боложо байна. Спортын мастернууд Н. Зайцева (ЛВРЗ-гэй спортклуб), В. Ковалев, Ю. Федоров (хоюулаа «Трудовые резервы» бүлгэмһөө), С. Лощенко (ЛВРЗ-гэй спортклуб) энэ ехэ мүрысөөндэ республикынгаа нэрэ хүндые хамгаална.

ҺУР ХАРБАЛГА. «Спартак» бүлгэмэй Россин соведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Тульска областиин Донской хотодо дүүрэбэ. Долоон автономито республикын, областиин ба хизаарай 60 гаран мэргэшүүл мүрысөөндэ хабаадаа. Манай республикын түлөөлэгшэд спортын мастернууд Гэрэлма Цыремпилова (2458 очкотой), Алексей Черняк (2396 очкотой) гэгшэд шалгаржа, Россоведэй чемпионууд болоһон байна.

БАРИЛДААН. «Эдир динамовец» гэһэн спартакиадын мүрысөөн Калининград хотодо болобо. Улаан-Үдын 22-дохи һургуулиин 9-дэхи классай һурагша Олег Сычев спартакиадын чемпионой нэрэ солодо хүртөө. 1-дэхи интернат һургуулиин һурагша Зорик Уханаев — хоёрдохи, 2-дохи ГПТУ-гай һурагша Андрей Матюнов гурбадахи һууринуудта гараба.

БОКС. Залуушуулай дунда РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Омск хотодо боложо, 40-өөд область, хизаар болон автономито республикын «арһан бээлэйн» 200 шахуу шадабаритад хабаадаһан байна. Улаан-Үдын сэрэгэй алба хаагша Юрий Вдовин нэгэдэхи хүндэшэг шэгнүүртэ тулалдахадаа, бүхы уулзалгануудтаа илажа, РСФСР-эй чемпион болоо. Буряадай хүдөө ажахын институдай студент Б. Дариев, Зүүн Сибириин технологическа институдай студент И. Назаров яһала бэрхэ боксернууд боложо ябаһанаа харуулба.

«Труд» бүлгэмэй Россин соведэй мүрысөөн Магнитогорск хотодо болобо. Зүүн Сибириин технологическа институдай студент Баатар Чимитов эрэшүүлэй дунда 57 килограммтай шэгнүүртэ тулалдахадаа, амжалта туйлажа, бронзо медаляар шагнагдаа.

Эдиршүүлэй дунда боксоор РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Иваново хотодо эхилбэ. Владимир Макковеев, Виктор Дулмаев, Дмитрий Молчанов болон хамтадаа 7 эдир хүбүүд энэ ехэ мүрысөөндэ республикынгаа спортын нэрэ хүндые хамгаална. Илагшад СССР-эй һурагшадай 17-дохи спартакиадын түгэсхэлэй нааданда хабаадаха эрхэдэ хүртэхэ юм.

* * *

ШАТАР. Эдиршүүлэй дунда Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зонын мүрысөөн Новосибирск хотодо үнгэргэгдэжэ байна. Москвагай 9-дэхи интернат һургуулида һурадаг Баяр Доржиев, 35-дахи һургуулиһаа Эрдэм Пурбуев, 4-дэхи һургуулиһаа Тимур Иванов 14-дэхи һургуулиһаа Женя Солдатова гэгшэд республикынгаа суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдажа, яһала эдэбхитэй һайнаар наадажа байнхай.

Ж. БАТОМУНКУЕВ.

БАРИЛДААН

ШАНГА ТЭМСЭЛ ХҮЛЕЭГДЭНЭ

«Сельская жизнь» газетын шанда хүртэхын түлөө дүрэ буляалдалгын барилдаагаар уласхоорондын наймадахи заншалта мүрысөөн үглөөдэр Улаан-Үдэдэ, Буряадай АССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион дээрэ баярай оршон байдалда нээгдэхэнь.

Манай заншалта мүрысөөнэй Барилдаанай уласхоорондын федерациин (ФИЛА) календарьта оруулагдаһан ушарынь Буряад ороной барилдаашадай нэрэ хүндын, алдар солын ургажа байһые элирхэйлэн гэршэлнэ гэхэдэ алдуу болохогүй. Тиимэһээ энэ мүрысөөе эмхитэй һайнаар үнгэргэхын тула эмхидхэлэй комитет, нэн түрүүн «Урожай» бүлгэмэй Буряадай областной Совет ехэ ажал ябуулаа гэжэ тэмдэглэлтэй.

Долоон ороной, тусхайлбал, Афганистанай Демократическа Республикын, Болгариин, Германиин Демократическа Республикын, Монголой, Польшын, Румыниин, Советскэ Союзай 140 гаран барилдаашад наймадахи заншалта мүрысөөндэ хабаадаха юм.

Манай республикын 20 хүбүүд уласхоорондын нааданда хабаадажа, хаба шадалаа туршаха, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлхэ байна. Эдэмнай хэд гэбэл, Европын урдын чемпион Борис Будаев, спортын мастернууд Лубсан Айсуев, Валерий Балдуев, Буянто Дашибальжиров, Владимир Актинов, Сергей Жамбалов, Владимир Шестаков, аха дүүнэр Геннадий болон Сергей Галсановууд, Сергей Пашинский, Илья Гармаев, мүрысөөнһөө мүрысөөндэ мэргэжэл шадабаряа мүлижэ байһан спортын мастерта кандидадууд Александр Бардаханов, Василий Баймеев, Алексей Мархаев ба бусад болоно.

Буряад ороной бэлигтэй залуу барилдаашад залуушуулай дундаһаа энэ жэлдэ Европын чемпион болоһон уласхоорондын классай спортын мастер Николай Иванов, СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ бронзо медаляар шагнагдаһан спортын мастер Доржо Халтанов (хоюулаа «Динамоһаа») энэ мүрысөөндэ хабаадажа шадахагүй байна. Ушарынь юуб гэхэдэ, оронойнгоо суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдажа, Н. Иванов дэлхэйн Кубогта хүртэхын түлөө Канадын Эдмонтон хотодо үнгэргэгдэхэ түгэсхэлэй нааданда хабаадахаяа ошобо. Харин Д. Халтанов Румынида болохо «Хани барисаан» гэжэ ехэ мүрысөөндэ һорилго бэлэдхэл хэжэ байнхай.

Манай барилдаашад сооһоо спортын мастер Лубсан Айсуев заншалта нааданда гурбадахияа хабаадахань. Зэдын районой Дээдэ-Үшөөтэйн дунда һургуули дүүргээд, Буряадай багшанарай институдта һурахаяа ороһон юм. Һүүлээрнь хоёр жэл соо сэрэгэй алба хээ.

Дээдэ һургуулида ороходоо хоёрдохи разрядтай байһан эдир хүбүүн институдай кафедрые даагша, педагогикын эрдэмэй кандидат С. В. Калмыковой хүтэлбэри доро һорилго хэжэ, спортын мастер болонхой. Тэрээнһээ гадна, Степан Бладимирович спортын үшөө 6 мастерые һурган бэлдэнхэй. Тэрэ барилдаанай арга дүрэ һайнаар мэдэдэг, энэрхы һайхан сэдьхэлтэй багша, тренер юм.

Л. Айсуев спортдо ехэ амжалта туйлаа. СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй түгэсхэлэй мүрысөөндэ бронзо медаляар шагнагдаһан, РСФСР-эй чемпионадта хоёрдохи һуури эзэлһэн, манай уласхоорондын мүрысөөндэ хоёр дахин илажа гараһан намтартай. Тиихэдэ энэ жэлдэ үнгэргэгдэһэн СССР-эй чемпионадта тэрэ дүрбэдэхи һуури эзэлжэ, уласхоорондын классай спортын мастерай норматив дүүргэбэ. Манай заншалта мүрысөөндэ урзанда түгэсхэлэй уулзалгада Батсайханиие (МНР), нёдондо Польшын бэрхэ барилдаашан — Европын чемпионадта хоёрдохи, дэлхэйн чемпионадта гурбадахи һуури эзэлһэн Ян Фаландисые шүүгээ һэн. Мүнөө амжалта туйлахыень тэрээндэ хүсэе.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Л. Айсуев.

В. ПЛУТТЫН фото.

ХОЕР КОМАНДА ТҮРҮҮЛНЭ

Клубай командануудай дунда футболоор республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн үргэлжэлһөөр.

Дүрбэдэхи нааданда хүлеэгдээгүй ушар болобо. Мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябаһан ЛВРЗ-гэй спортклубай футболистнууд шэлэй заводой «Стекольщигтой» уулзахадаа, 0:2 тоотойгоор шүүгдэшөө. Энэ нааданда авиационно заводой команда Шэнэ-Бэрээнэй футболистнуудые 7:0 тоотойгоор шүүжэ, урагшаа дабшаба.

Онохойн «Восход» Сэлэнгын целлюлозо-картоной комбинадай спортсменүүдые 5:0 тоотойгоор шүүжэ, мүрысөөнэй таблицада байдалаа зарим тэды һайжаруулһан байна. Гусиноозерскын «Шахтер» Зүүн Сибириин технологическа институдай студентнэрые 1:0 тоотойгоор илаһан байха юм.

Тиигэжэ «Стекольщик» болон «Забайкалец» командануud тус тустаа 8 очкотой боложо, түрүү һуури эзэлжэ ябана. ЛВРЗ-гэй спортклуб 6 очкотой болонхой. Закаменскын «Металлург», транспортын «Локомотив», Загарайн «Восход», прибор бүтээлгын нэгэдэлэй командануud тус тустаа 4 очкотой болонхой.

Манай корр.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. Түрүү бэшэг. «Тэжээл бэлэдхэлгэдэ — онсо анхарал». «Сабшалан дээрээ бултадаа гараба» — В. Базаровай фоторепортаж. «Эндэ хүсэ шадалаа бү гамнаарай» — С. Тюлюкинэй абаһан интервью. «Сагаан алтаяа» гээлтэгүйгөөр суглуулая. «Хонин хайшалалга дүүрэбэ» — репортаж. Мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаһанда. «БАМ: түгэсхэлэй жэл». «Октябриин 1-дэ уулзаха!» — М. Бекетовэй статья. «Мүрэн дээрэхи гурбан причал» — М. Кибальнигай статья. «Мал ажал — онсо шухала һалбари». «Һү ехээр үйлэдбэрилхэ» — хүдөө ажахын шэнжэлэл. «Сагай уларилай таарамжагүй байхада» — Д. Убашеевэй статья. «Уралан нарижуулагшадай хубита» — В. Аршанскийн корресподенци. «Энергетик» түрүүшүүлэй зэргэдэ» — Л. Жихаревай корреспонденци. Совет орон дотор.

Гурбадахи хуудаһанда. «Дайнай дүлэн соогуур хатуужаһан нүхэсэл — А. Непомнищигай статья (АПН) Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар уласхоорондын мүрысөөн. «Стартын урда тээ» — В. Бадмаевай интервью. Хилын саанаһаа абтаһан мэдээсэлнүүд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Хэн, хаана һураха дуратайб?» — соносхолнууд «Правда Бурятии» газетын мэдээсэлэй таһаг.

САГАЙ УЛАРИЛ

Республика доторнай үүлэтэйшэг байха, зарим газарта бороо орохоор хүлеэгдэнэ. Баруун-урдаһаа секундын 7—12 метр хүсэтэйгөөр һалхилха.

Улаан-Үдэдэ багаханаар бороо орохо, баруун-урдаһаа секундын 7—12 метр хүсэтэйгөөр һалхилха, 18—20 градус дулаан байха.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — «Арһан бумбэгэ» клубай шангай түлөө. 10.25 — «Ан амитадай аймагта». 11.25 — «Отцы и дети» — дүрбэн серитэй уран һайханай фильм. (2-дохи сери). 12.35 — Шэнэ һонин. (12.40 хүрэтэр). 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35 — Баримтата фильмүүд. 16.15 — «... 16 хүрэтэр ба тэрээнһээ дээшэ наһанай». 17.05 — «Четыре танкиста и собака» — олон серитэй уран һайханай фильм. (9-дэхи сери). «Замена». 18.05 — «Шатарай һургуули». 18.35 — Вильнюс хотын фашис булимтарагшадһаа сүлөөлэгдэһөөр 40 жэлэй ойдо. 18.55 — Ажалай ба ниитын журам бэхижүүлхэ талаар Свердловско областиин предприятинуудай хүдэлмэриин дүй дүршэл.

Улаан-Үдэ. 19.30 — «Байгал» — нютагуудай һонин.

Москва. 19.45 — «Мүнөөдэр түби дэлхэй дээрэ».

Улаан-Үдэ. 20.00 — «Эрдэм ухаан ба техникэ». 20.10 — Уласхоорондын шэнжэлэл (буряадаар). 20.25 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 20.45 — «Отцы и дети» — дүрбэн серитэй уран һайханай фильм. (3-дахи сери). 22.00 — «Время». 22.35 — Останкинада залуушуулай үдэшэ. 00.15 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.20 — Баримтата фильм. 9.45 — «Не буду гангстером, дорогая». — уран һайханай фильм. 10.55 — Орел хотын баянистнуудай трио наадаха. 11.15 — Армениин телевидениин программа. 12.20 — Испан хэлэн. 12.50 — «Иванцов, Петров, Сидоров» — уран һайханай фильм. 14.25 — Мультфильм. 14.35 — ВСГИК-гай арадай хүгжэмэй оркестрэй концерт. 15.00 — И. Бабель. Зохёолнуудайнь хуудаһануудаар». 15.55 — «Шинии бэдэрэлгэнүүд, театр».

Улаан-Үдэ. 19.00 — Бальна хатарай «Туяана» гэжэ арадай ансамблиин концерт.

Москва. 19.30 — Багахан концерт.

Улаан-Үдэ. 19.45 — Киноочерк.

Москва. 20.00 — «Когда о вкусах не спорят» — гэһэн дамжуулга. 20.30 — «Элүүр энхэ байха гээ һаа».

Москва. 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул!». 21.20 — «Хүн ба хуули». 21.50 — И. С. Бах. Хүгжэм. 22.00 — «Время». 22.35 — «Нормандия—Неман» — уран һайханай фильм.

Газетымнай удаадахи номер июлиин 14-дэ гараха.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23. редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-34-05, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63, информации — 2-60-91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-8, корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина. Н-00507. Заказ № 160. Индекс 6